

DAOR STÒDDE DAN MI OEW ZWEETVOEWTE

**DAOR STÒDDE DAN
MI OEW
ZWEETVOEWTE**

Honderd Brabantse spreuken verklaard en verbeeld

**Cor Swanenberg
Nelleke de Laat**

1e druk

2010

Uitgeverij Van de Berg Almere Enschede

Illustraties: Nelleke de Laat

Herziene uitgave van de bundel die voor het eerst verscheen in 1992.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Swanenberg, C.

Daor stòdde dan mi oew zweetvoewte; C. Swanenberg - Almere Enschede : Van de Berg

ISBN 978-90-5512-324-7

NUR 525

ISBN 9789055123247

© Cor Swanenberg, 2010 Berlicum

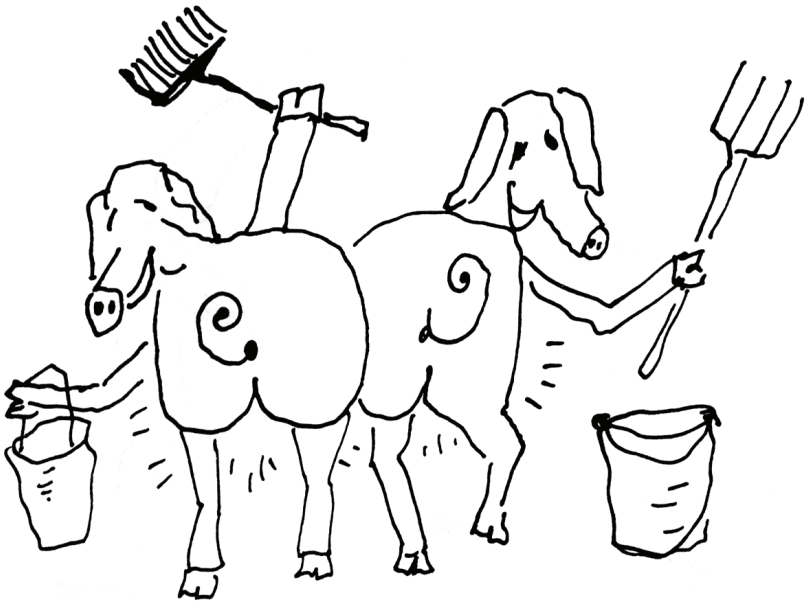
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.uitgeverijvandeberg.nl & www.streekboeken.nl

Wie z'n èige bewaort, bewaort gin rotte appel.
(Wie zichzelf bewaart, bewaart geen rotte appelen.)

Het is raadzaam goed op je gezondheid te passen, want die is zeer waardevol.

't Blinkt wir gelijk ès baggekuntjes
(Het blinkt weer allemaal als biggenkontjes.)

Het is allemaal weer bijzonder proper en schoon.

*De diej hi d'r bed in de vurhof staan.
 (Die vrouw heeft haar bed in de voortuin staan.)*

Zij loopt te koop met al haar bedgeheimen.

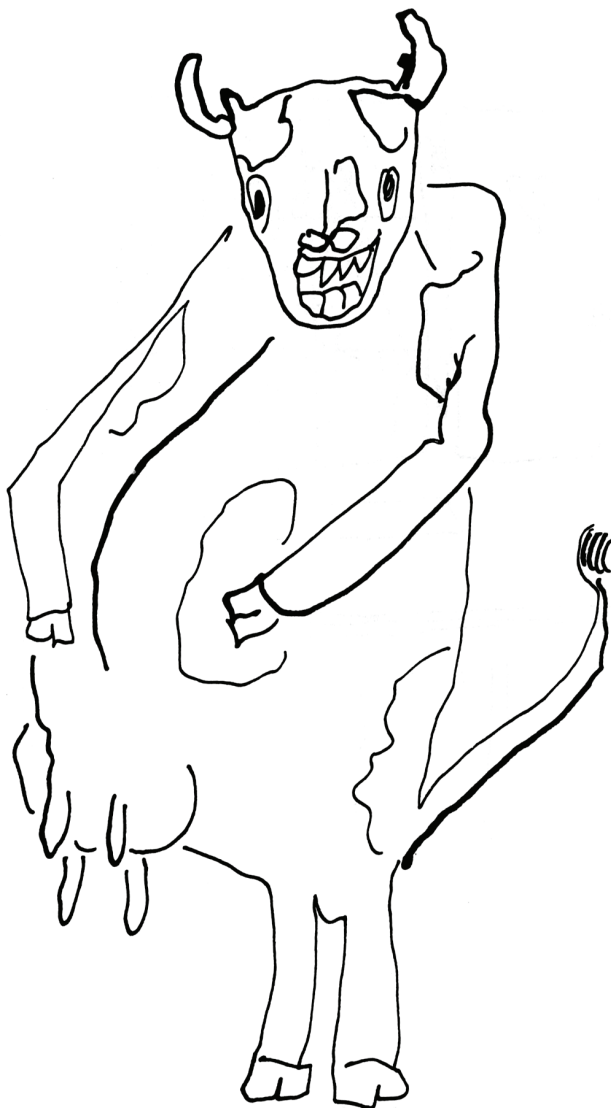
*Ge moet oew been nie wijer ùtsteeken ès oew bed lang is.
(Je moet je benen niet verder uitsteken dan je bed lang is.)*

Men moet niet boven zijn stand willen leven.

Bessem in de hofheg; de durskes vrijhof!
(Bezem in de tuinhaag; de meisjes vrijhof!)

Vroeger werd ten teken van vrijhof de bezem uitgestoken.
Die uitgestoken bezem werd een symbool voor feesten.
Vrijhof hebben werd in Oost-Brabant ook *bessem haauwe* genoemd.

't Bisje is behaauwe.
(Het beestje is behouden.)

Dit wordt gezegd wanneer een baby een boertje laat. Oorspronkelijk werd het gezegd na een moeilijke bevalling van het rundvee op stal.

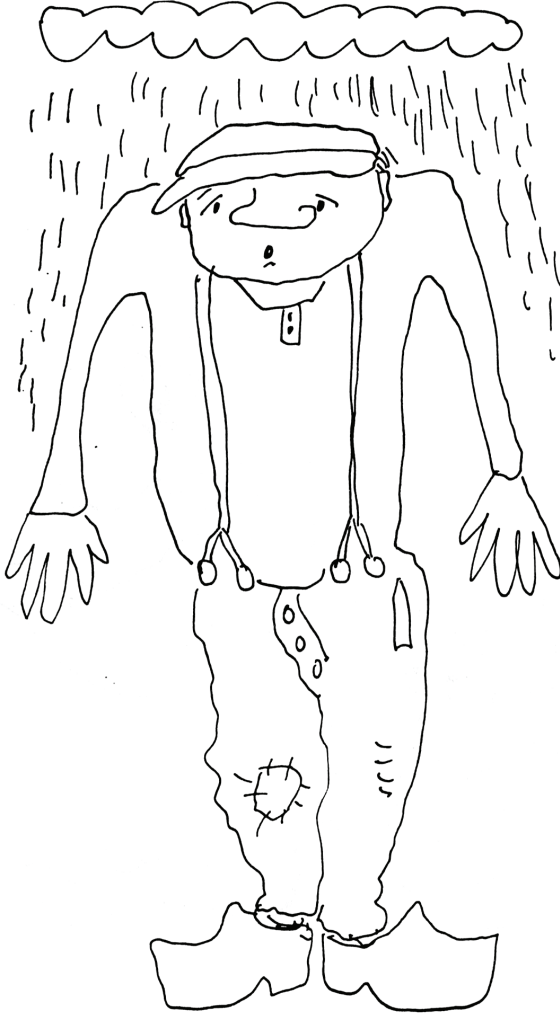
Bloot tot de zoonen; zónne kéijk wijd in d'r tabbernaokel.
(Bloot tot aan haar navel; zo'n ruime blik in haar decolleté.)

Het woord 'zoonen' verwijst naar het kruisteken, waarbij de hand bij het zeggen van 'de zoon' ergens op de buik belandt. Tot in de jaren vijftig van de twintigste eeuw werd het kruisteken door ouderen gezegd als "in de naam des vaders, des zoons, des heiligen geestes, amen." Het tabernakel is het schrijn in de kerk, waarin de kelk met de heilige hosties bewaard wordt.

*“Wè ge hier wint òn oew ziel, verspulde òn oew boks,”
zin d’n boer èn ie blijf in d’n biechstoewl òn ’ne spijker hange.
 (“Wat je hier wint aan je ziel, verspeel je aan je broek,” zei de boer en hij
bleef in de biechstoel aan een spijker hangen.)*

Gezegd bij onverwachte tegenslag. De biecht, zo leerde men, was onmisbaar voor ons zielenheil. In staat van genade met schone ziel kon men er na dit sacrament weer tegen.

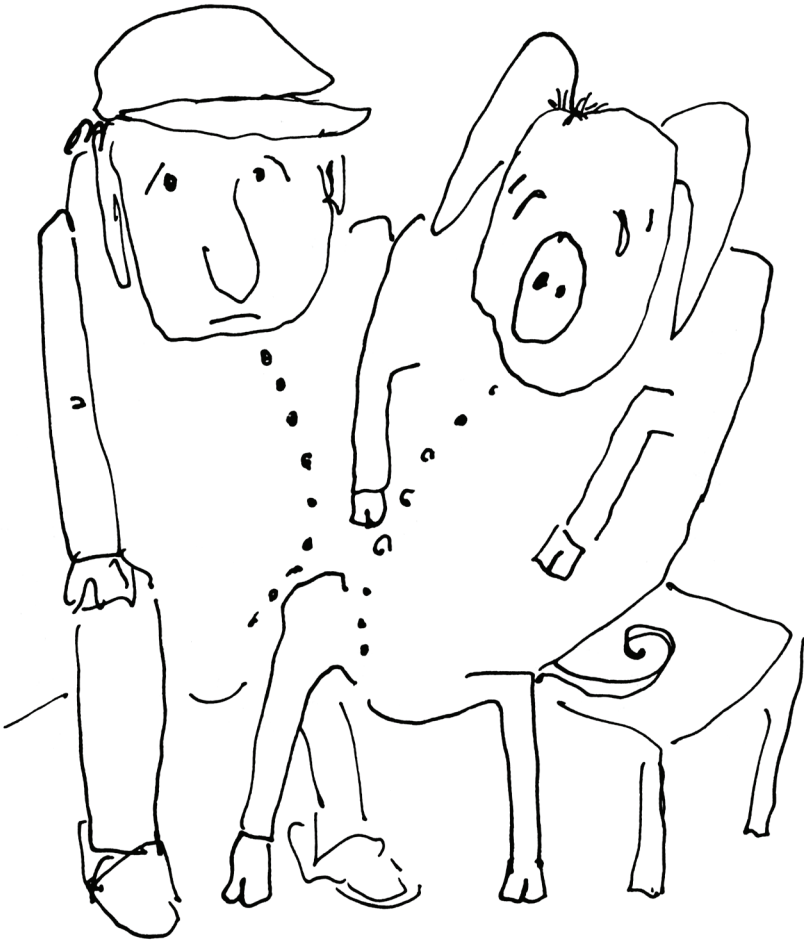
*'ne Goeien boer gi nie ùit de reegen
zó lang ie onder z'n èrm nog dreug is.
(Een goede boer gaat niet uit de regen,
zo lang hij onder zijn armen nog droog is.)*

De echte boeren werken door zo lang ze maar kunnen en gaan niet op de loop voor een buitje regen. Er moet dus soms gewerkt worden ondanks weerbarstige weersomstandigheden.

“Uurst ònstooke,” zin d’n boer “èn dan ’t pèrd ùit de gracht.”
(“Eerst aansteken,” zei de boer, “en dan het paard uit de gracht.”)

Hier wordt de spreekwoordelijke boerendomheid maar weer eens geïllustreerd.

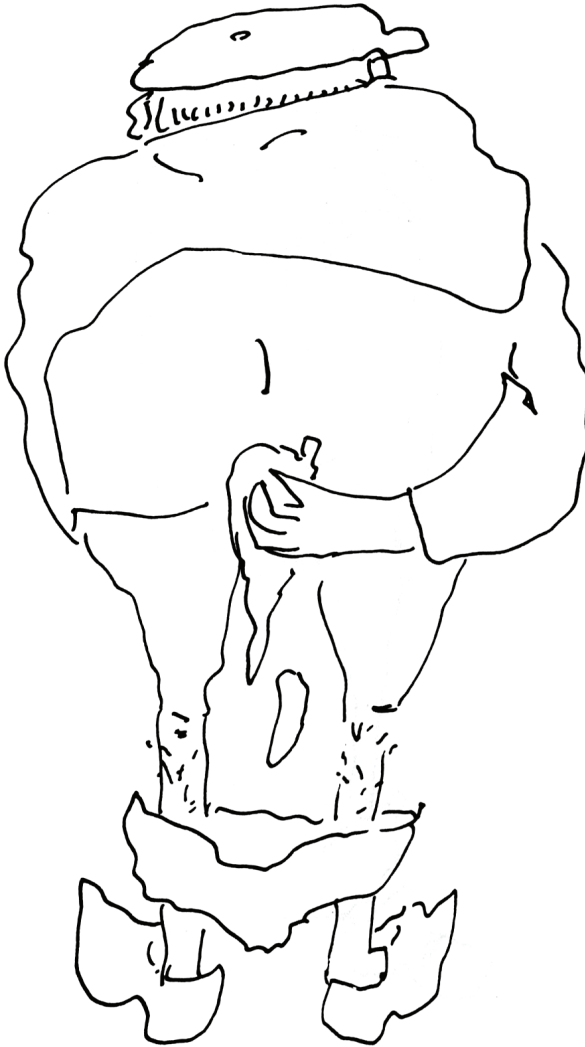
'nen Boer èn 'n vèrke worre knoorzende vèt.
(Een boer en een varken worden knorrend vet.)

Gezegd van ontevreden types, die, zonder eigenlijke redenen,
altijd wel wat te mopperen en te klagen hebben.

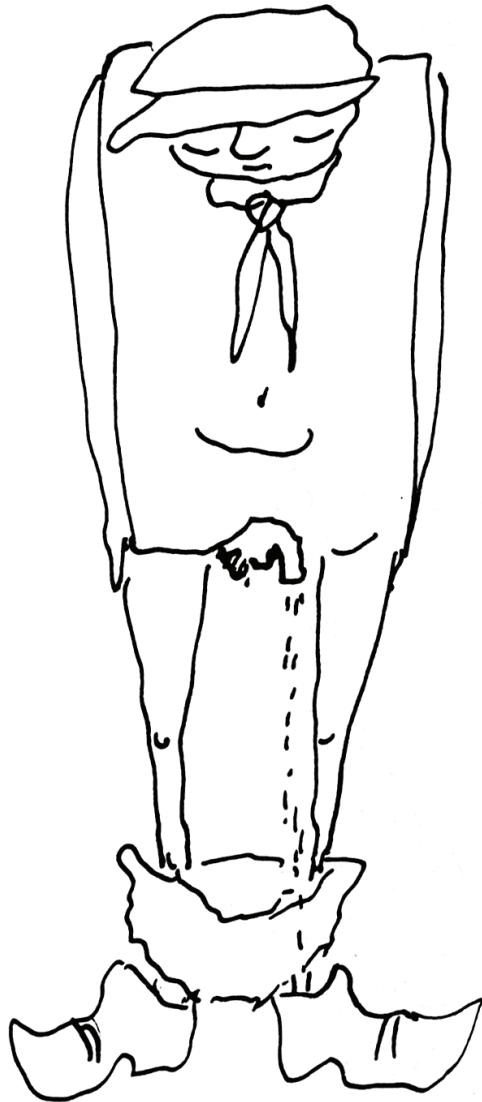
Wè 'nen boer nie kent, dè frit ie nie.
(Wat een boer niet kent, dat eet hij niet.)

Een boer houdt niet van onbekende liflafjes en van 'vreemdigheid' in het algemeen. Deze spreuk wordt wel eens aangevuld met: "èn wè 'nen bürger frit, dè wit ie nie!"

*“’t Kan mar gebeurde zen,” zin d’n boer
èn ie veegde z’n gat vur tie gedaon ha.
 (“Het kan maar gebeurd zijn,” zei de boer
en hij veegde zijn gat af voor hij gedaan had.)*

Gezegd bij het zien van een totaal verkeerde werkwijze; de dingen moeten nu eenmaal hun volgorde hebben. Weer is er sprake van de spreekwoordelijke boerendomheid.

De knapsten boer pist nog wèl 's op z'n klompe.
(De knapste boer pist nog wel eens op zijn klompen.)

Ook de beste maakt wel eens een fout. Vergelijk: het beste paard struikelt wel eens; de beste breister laat wel eens een steek vallen; 'n Slim hen li nog wèl 's in de nittele.

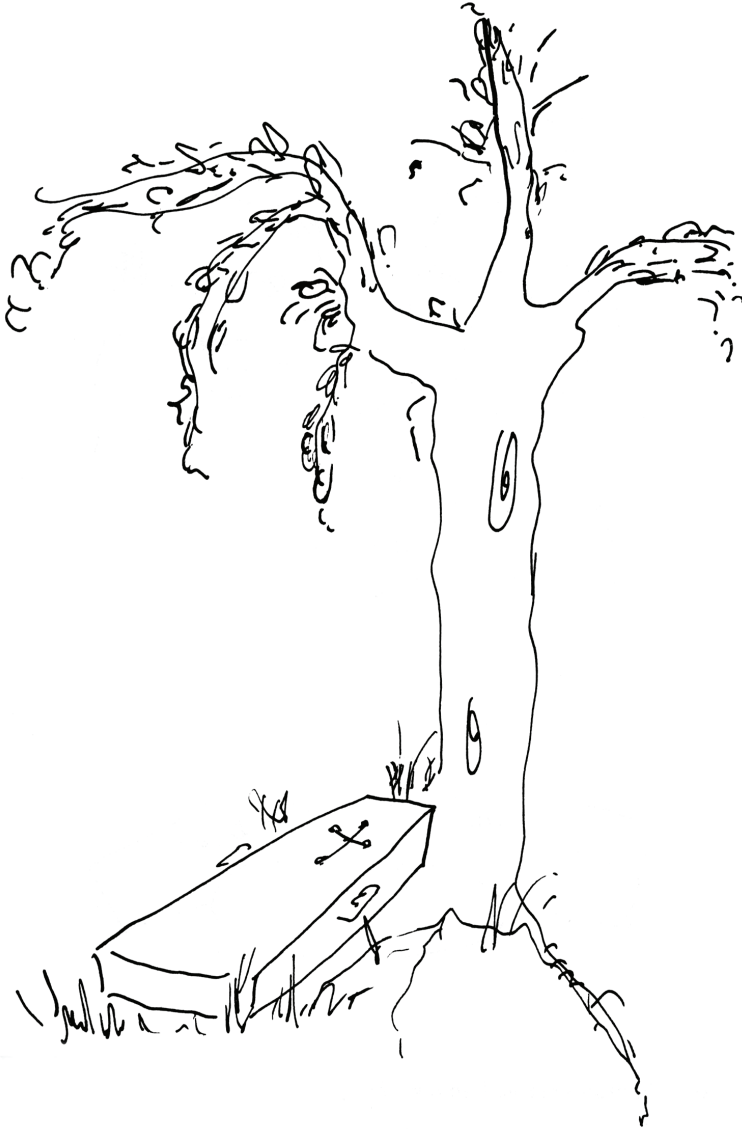
*Ès 'nen boer kiep it, dan is d'n boer of de kiep ziek.
(Als een boer kip eet, dan is de boer of de kip ziek.)*

Een gezonde legkip werd natuurlijk niet geslacht voor de zieke boer.
Als er al wat luxe voor de arme agrariër ter tafel moest komen,
dan maar liever een zieke kip. Weer ligt de boerendomheid aan de basis.

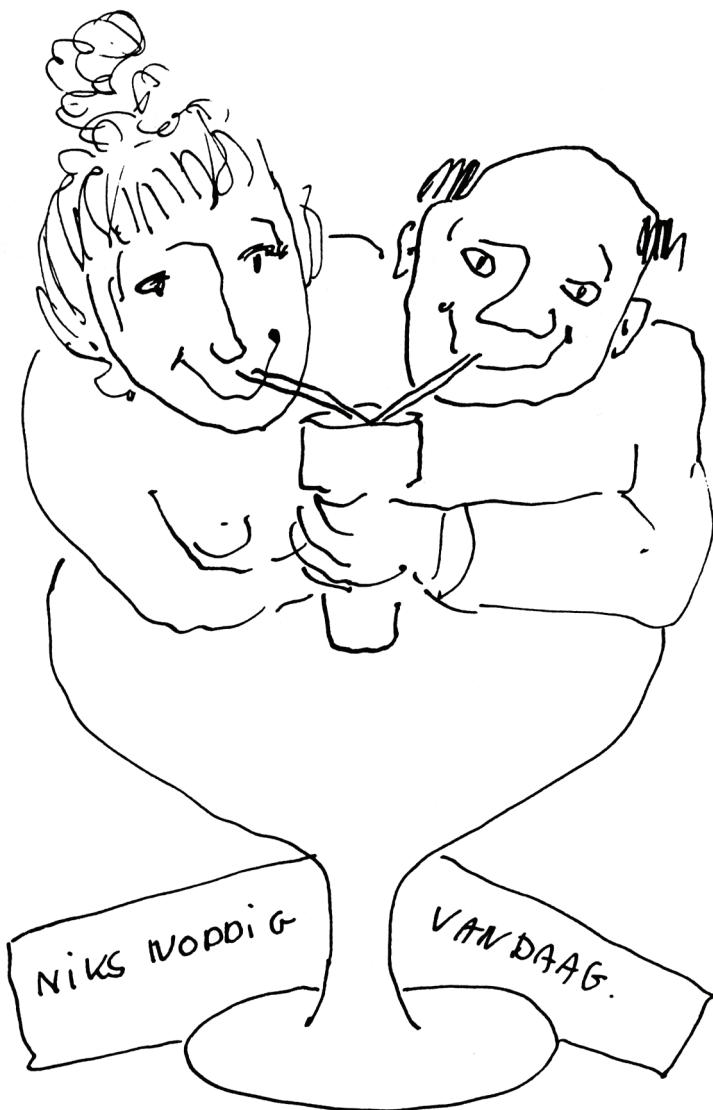
*“’t Viel verkeerd ùit,” zin d’n boer,
“’t pèrd gonk kepot èn ’t wijf worde beeter...”
 (“Het viel verkeerd uit,” zei de boer,
“het paard ging dood en de vrouw werd beter...”)*

Gezegd bij iets wat helemaal verkeerd loopt.
Men steekt graag de draak met de emoties van de boer.

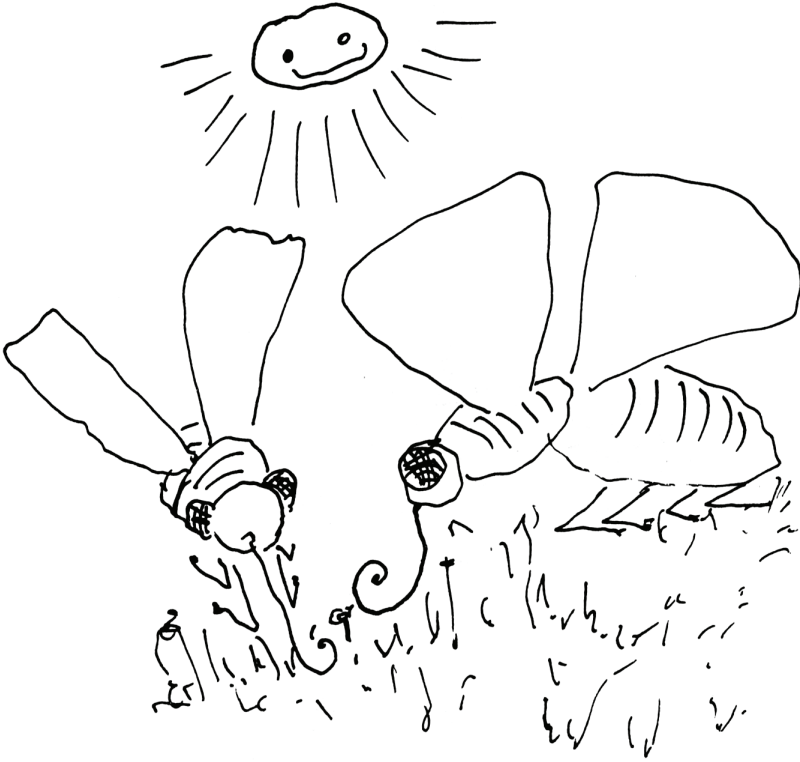
*Bumke groot, planterke dood.
(Boompje groot, plantertje dood.)*

Veel bomen hebben meer dan een mensenleven nodig om tot volle wasdom te komen.

*Wor d'n braauwer is, kan d'n bèkker nie zen.
(Waar de brouwer is, kan de bakker niet zijn.)*

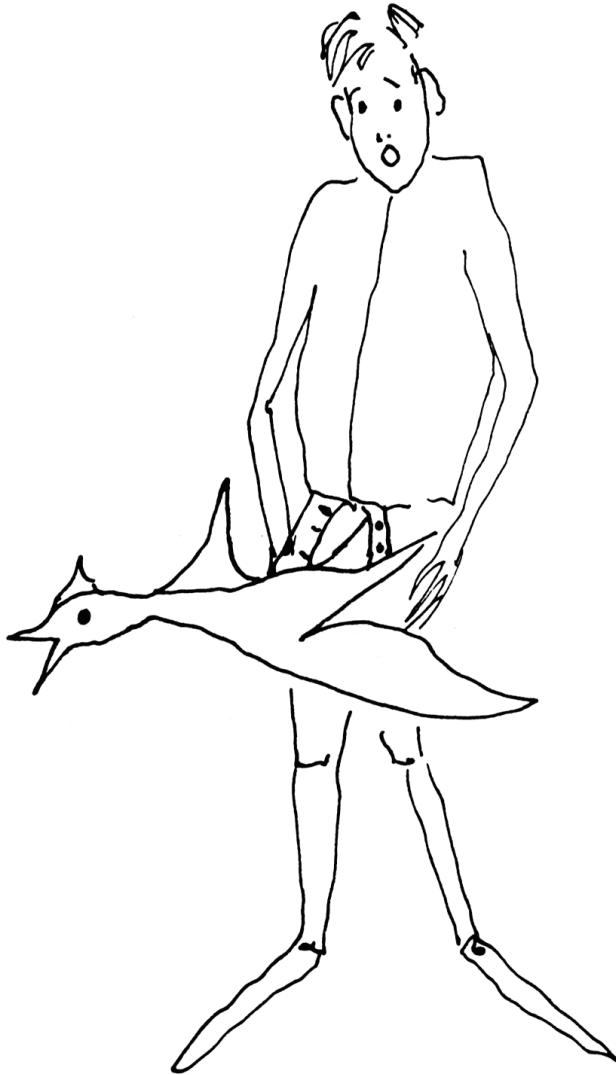
Waar veel gedronken wordt, is geen geld meer voor brood.
Drank maakt het leven kapot.

*Kaoien boekend; de bieje moeten op d'r kniejes
gòn liggen um bé de blom te kunne.*

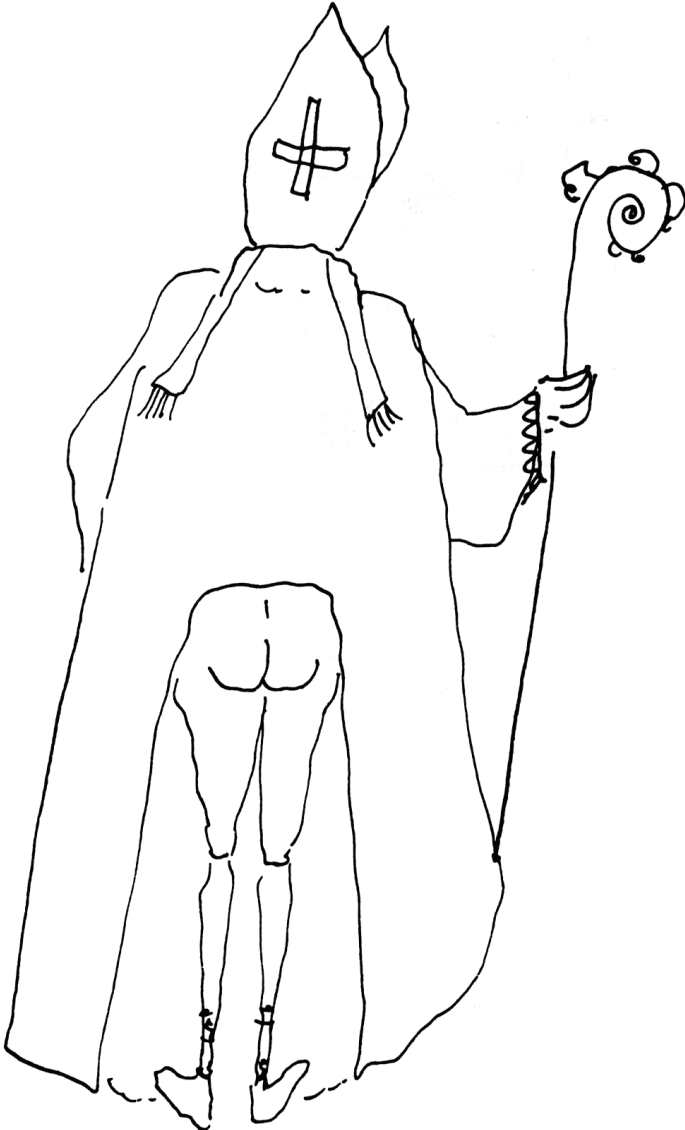
(Slechte boekweit; de bijen moeten op hun knieën
gaan liggen om bij de bloem te kunnen.)

Het beeld is duidelijk; de boekweit is zo klein en kort bij de grond gebleven dat de bijen er zelfs te groot voor zijn en door de knieën moeten. Dit werd gezegd bij een slecht gang van zaken in het algemeen. Dit gaat terug op vooroorlogse tijden toen men in Brabant nog veel boekweit verbouwde.

Doe 'w boks toew, anders vliegt oewe leuwerik 'weg.
(Doe je broek dicht, anders vliegt je leeuwerik weg.)

Gezegd tegen iemand die zijn gulp open heeft staan. In plaats van *leuwerik* zegt men ook wel *veugelke*, *milder* of *malder*. In dezelfde situatie kan men zeggen: "*doe de duivekoi dicht*". Ook wordt er wel eens plagerig gevraagd: "*hoeveul veugelkes hedde al gevange?*"

Zó dreug ès de kont van Suntreklaos.
(Zo droog als de kont van Sinterklaas.)

Gezegd van iets wat erg oud en droog is.

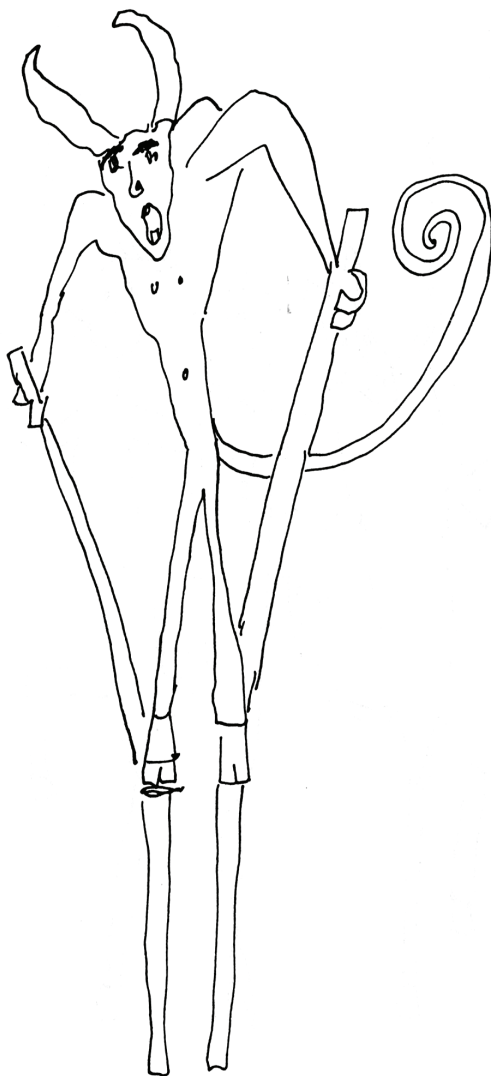
*“D’n onhaauwer wint,” zin Dookus
èn ie din nor bed mi al z’n dingen on.
 (“De aanhouder wint,” zei (Jo-)Dokus
en hij ging naar bed met al zijn kleren aan.)*

Deze zeispreuk is gebaseerd op de tweeledige betekenis van ‘aanhouden’.
Dookus is een van de vele verdwenen mannennamen voor het begrip ‘sufferd’.
(Vergelijk *Hannus, Tinus, Driek.*)

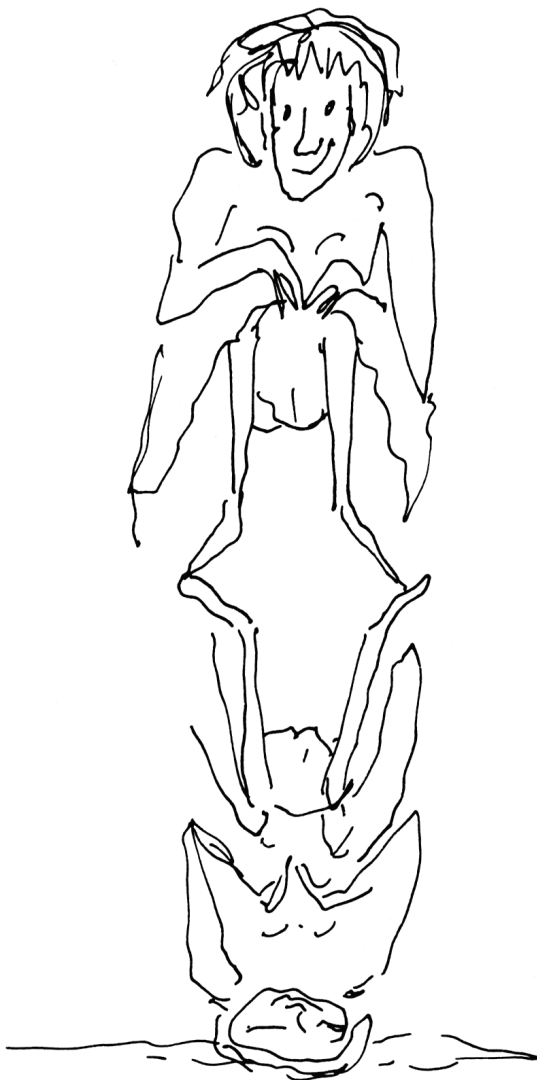
De deugd in de mitte èn de prulderéij opzèij.
(De deugd in het midden en de prullerij opzij.)

Dit wordt schertsend gezegd door iemand die in het midden loopt.
De 'prullerij' staat hier voor het 'minderwaardige'.

Teege de Pinkstere réijt d'n duuvel op stélte.
(Tegen Pinkstere rijdt de duivel op stelten.)

Bij naderende kerkelijke hoogtijdagen gebeuren er volgens het volksgeloof vaak vreemde en vervelende dingen, zoals onverwachte sterfgevallen of ernstige ongelukken. In plaats van *Pinkstere* kan hier dus ook *Pösse* of *Kèrsemis* gezegd worden.

Ze zit vort òlling op d'r èige.
(Zij zit voortaan helemaal alleen te wonen.)

Men bedoelt dat de kinderen van de weduwe zijn uitgevlogen.
Het woord *òlling* gaat terug op het Middelnederlandse woord *alink*
of *aling* dat 'geheel, helemaal' of 'volkomen' betekent.

*Ès d'n elfde van d'n elfde velt, worre alle gekke geteld.
(Als de elfde van de elfde valt, worden alle gekken geteld.)*

Op elf november begint de voorbereiding op het nieuwe carnavalsseizoen. Elf is vanouds het 'gekkengetal'. 11 November is overigens ook het feest van Sint Maarten.

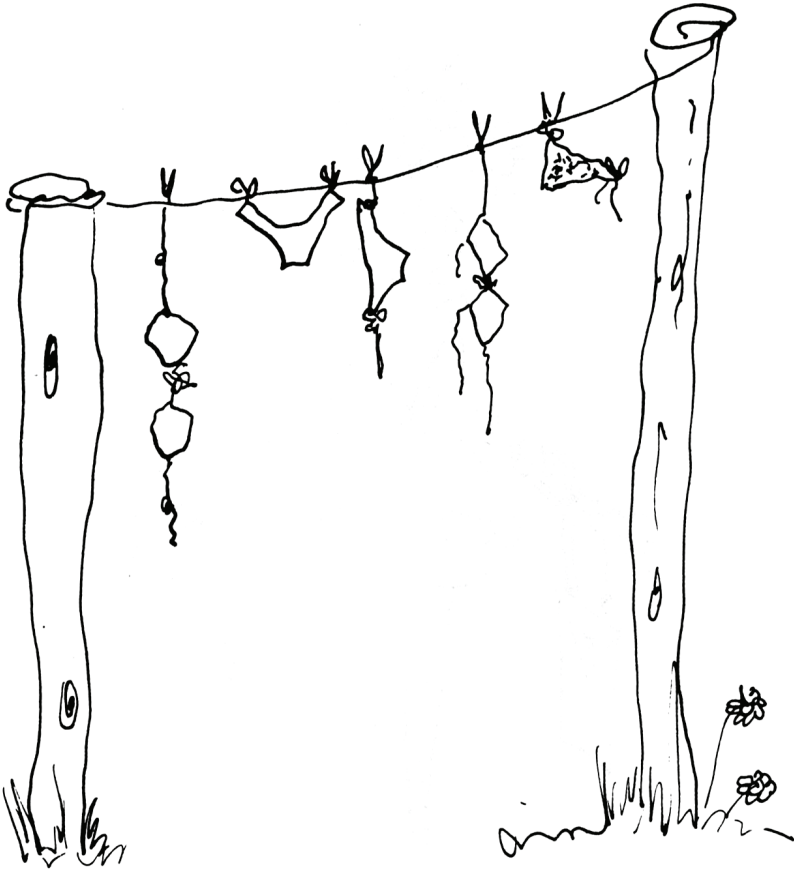
De èrmste minse koope dik de grótste pòsèijer.
(De armste mensen kopen vaak de grootste paaseieren.)

Wie weinig te verteren heeft, springt vaak onverantwoord om met zijn financiële middelen.

De diej, die hi mar 'n por èrtjes op 'n plank.
(Die vrouw heeft maar een paar erwtes op een plank.)

Gezegd van een vrouw met weinig 'voorkomen'. Het ontbreken van een mooie vrouwelijke boezem heeft meer spreuken opgeleverd: *Bij de die kunde nie zien of ze kùmt of gi en Wor 't bruske zit, is veur.* (*brúske* is 'broche'.)

Dè frotspeul is allennig vur de fròllie.
(Dat frotspul is alleen voor het vrouwvolk.)

Frotte betekent oorspronkelijk 'onhandig en slordig werken'. Met *frotspeul* wordt in dit geval 'lingerie' bedoeld. Het moge duidelijk zijn dat de term niet positief bedoeld is.

Fròllie is een oud woord dat teruggaat op 'vrouwlieden'.

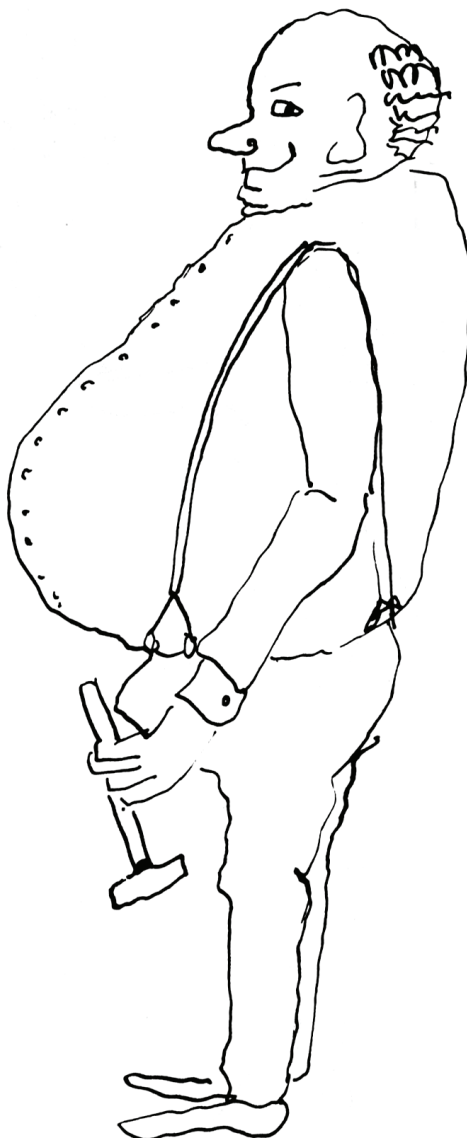
Die hengt alles òn d'r èige gat.
(Die hangt alles aan haar eigen gat.)

Zij geeft alles uit aan eigen kleding en opsmuk.

Um gèld èn 'n kont gi de wirreld rond.
(Om geld en een kont gaat de wereld rond.)

Geld en lichamelijke aantrekkingskracht daar gaat het om in deze wereld.

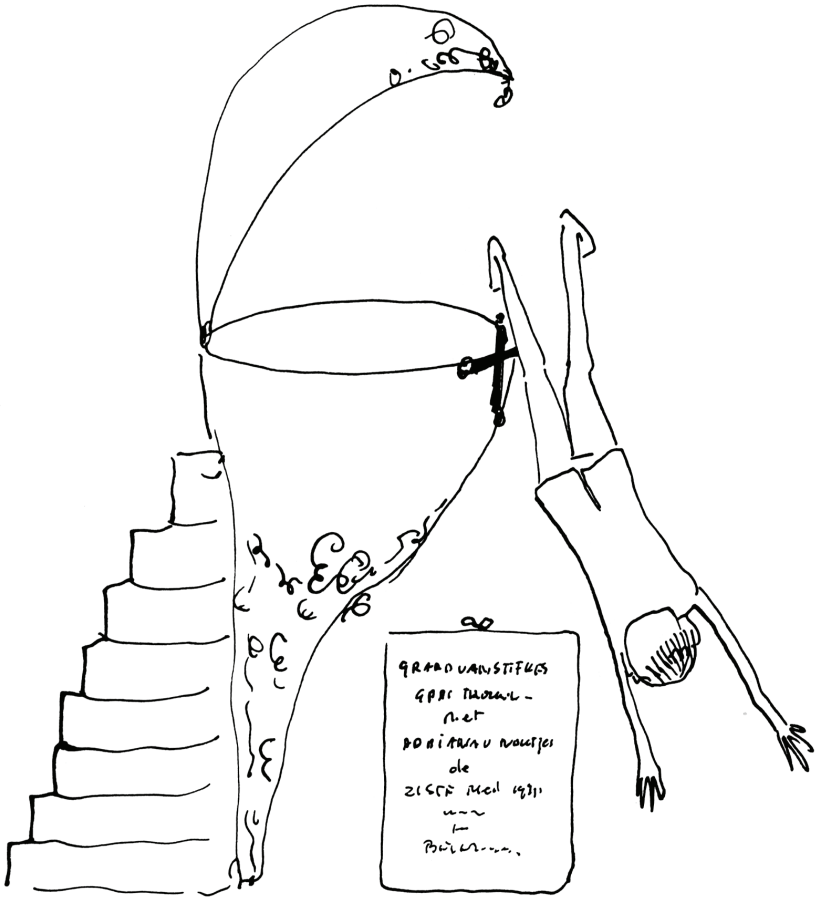
Goei geridschap hi 'n afdak nóddig.
(Goed gereedschap heeft een afdak nodig.)

Dit gezegde wordt gebruikt om de dikke buik te vergoelijken.

*“Mi haand èn taand vur èige laand,”
zin Peer de Pit èn ie verloor z’n gebit.
 (“Met had en tand,”
zei Peer de Pit en hij verloor zijn gebit.)*

Met deze zeispreuk wordt de aanvankelijke, manhaftige uitlating meteen rigourens afgestraft. Het wordt dan ook gezegd in situaties waarin de moed al bij voorbaat gelogenstraft lijkt.

*Grad van Stifkes sti ok onder de gebooi;
 hij rolde temèrge van de prikstoewl.
 (Grad van Stifkes staat ook ‘onder de gebooi’;
 hij rolde vanmorgen van de preekstoel af.)*

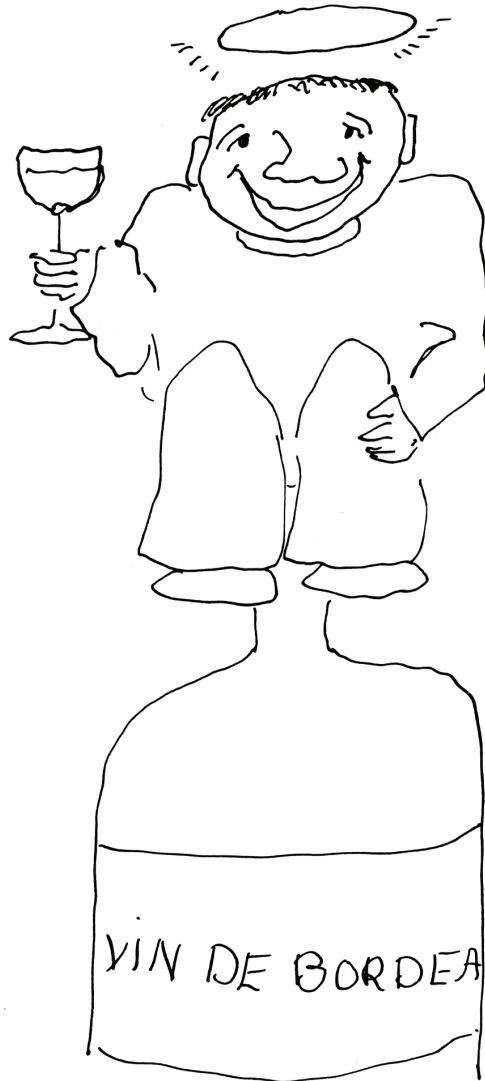
*Onder de gebooi staon betekent ‘in ondertrouw zijn’; dan worden de
 ‘trouwlustigen’ in de kerk afgelezen; ze krijgen ‘de roepe’ en dat werd
 vroeger ‘van de prikstoel rolle’ genoemd.*

*In deze voorhuwelijksperiode kreeg de parochie de mogelijkheid
 eventuele huwelijksbeletselen kenbaar te maken.*

Goewd gezipt is half geschorre (mi 'n schèrp schars).
Goed gezeipt is half geschoren (met een scherp scheermes).

Een goed begin is het halve werk (mits men verder goed gereedschap gebruikt).

*“Ik gò bé ’t gistelek,” zin Gillus èn ie zaat òn de wijn.
 (“Ik ga bij de geestelijkheid,” zei Gillus en hij zat aan de wijn.)*

Hier wordt schamper geconstateerd dat de geestelijkheid graag wijn drinkt.
De eigennaam *Gillus* is vrijwel verdwenen. Naast *Gillus* kwam ook *Dillus* of *Dielus* voor. De naam gaat terug op de Franse naam *Gilles*.

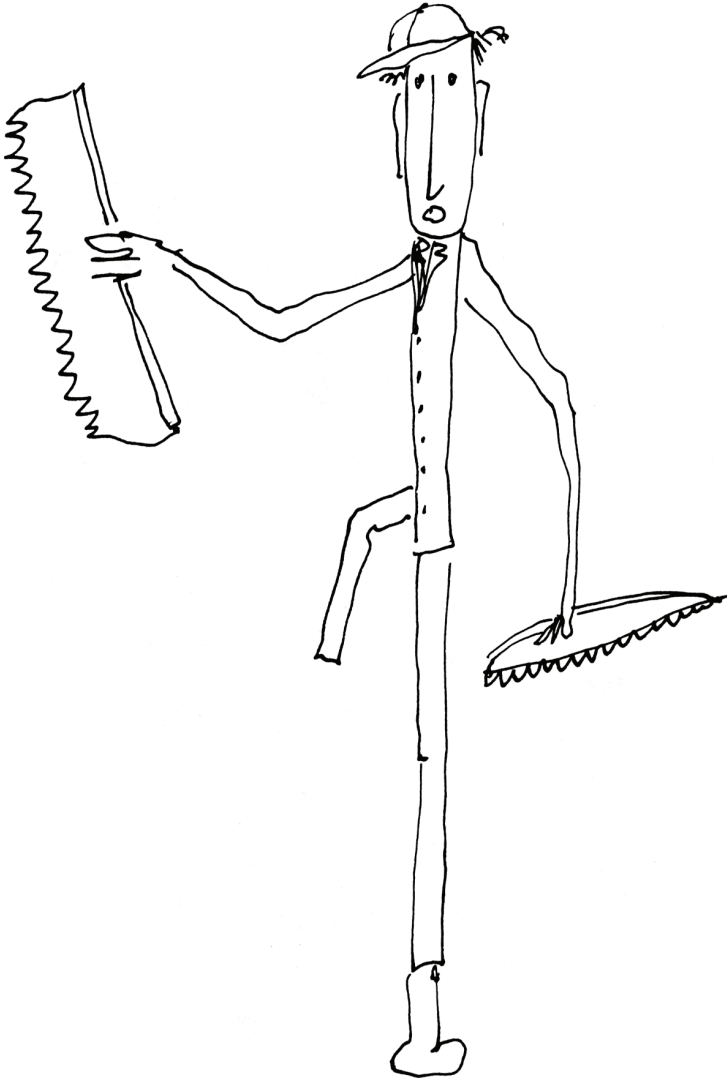
“Ik trakteer,” zin Grad Griek èn ie liejt ’r een vliejge.
(“Ik trakteer,” zei Grad Griek en hij liet er een vliegen.)

Deze zeispreuk wordt iemand in de mond gelegd die *Grad Griek* zou heten, maar die naam is gefingeerd. Men moet weten dat *'ne griek* ‘een gierigaard’ betekent.

Ègge op groote-minse-kakhuize gòt, dan valde dur d'n bril.
(Als je op grote-mensen-kakhuizen gaat, dan val je door de bril.)

Als je boven je stand wil leven, kom je altijd bedrogen uit.

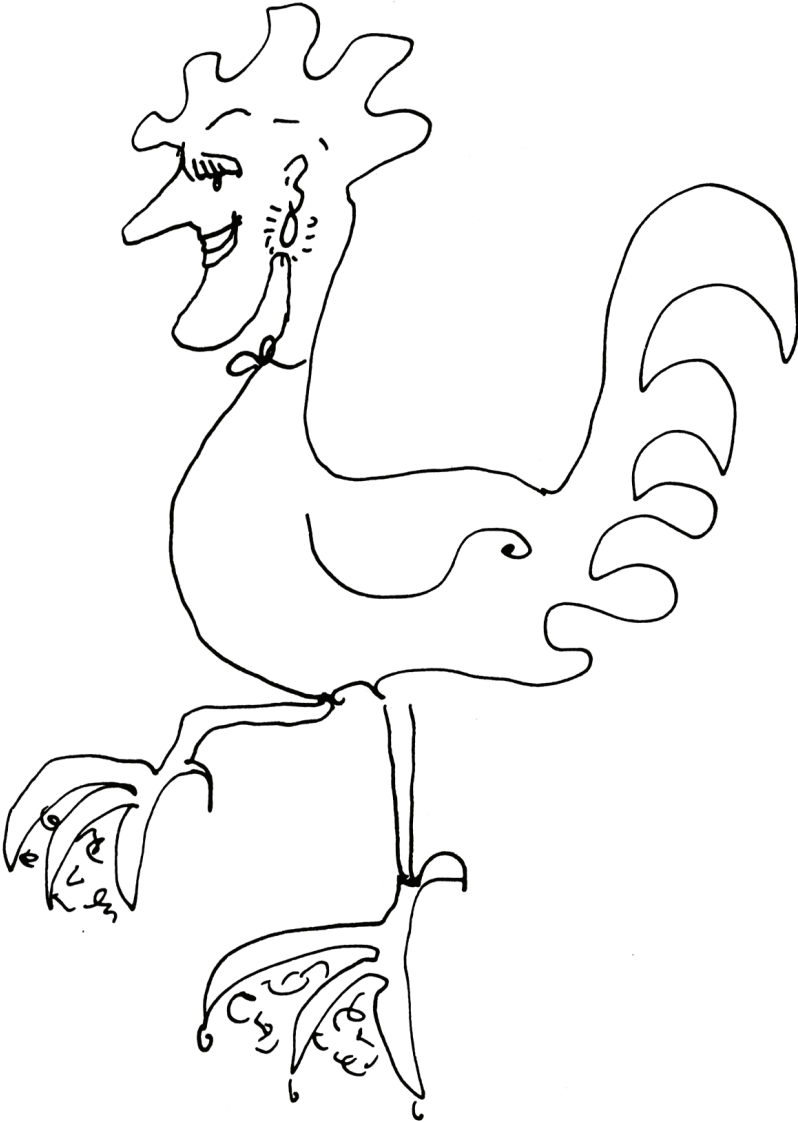
“Twee kirres gezaagd,” zin Houteren Hás “èn nog te kort.”
 (“Twee keer gezaagd,” zei Houten Has, “en nog te kort.”)

Deze zeispreuk wordt gehanteerd wanneer men iemand aan het werk ziet die de dingen helemaal verkeerd aanpakt. *Hás* werd behalve als eigennaam ook gebruikt in de betekenis ‘stommeling’

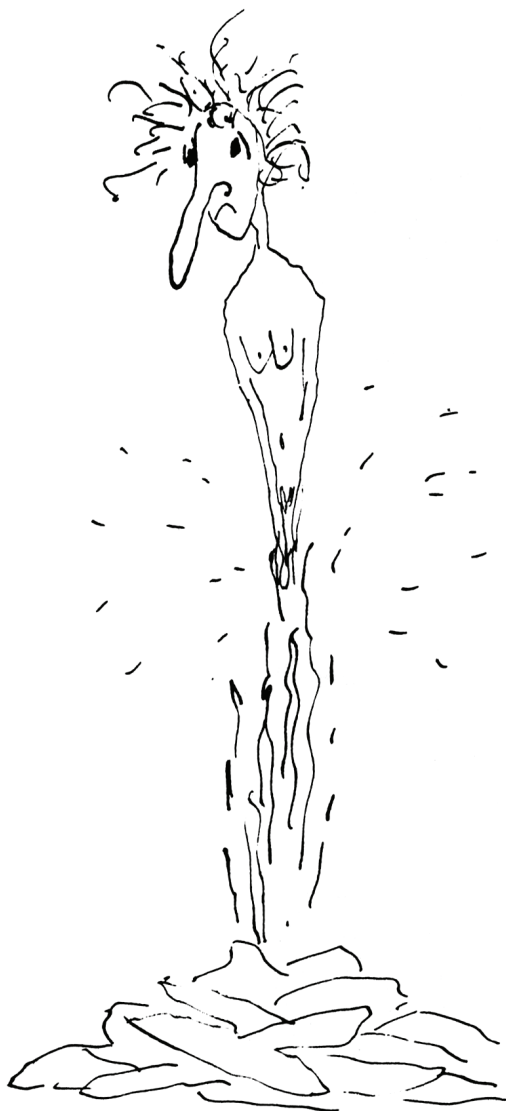
Hij din d'r op af ès 'nen haon op de kroesele.
(Hij ging erop af als een haan op de kruisbessen.)

Dit wordt gezegd om grote gretigheid aan te geven.

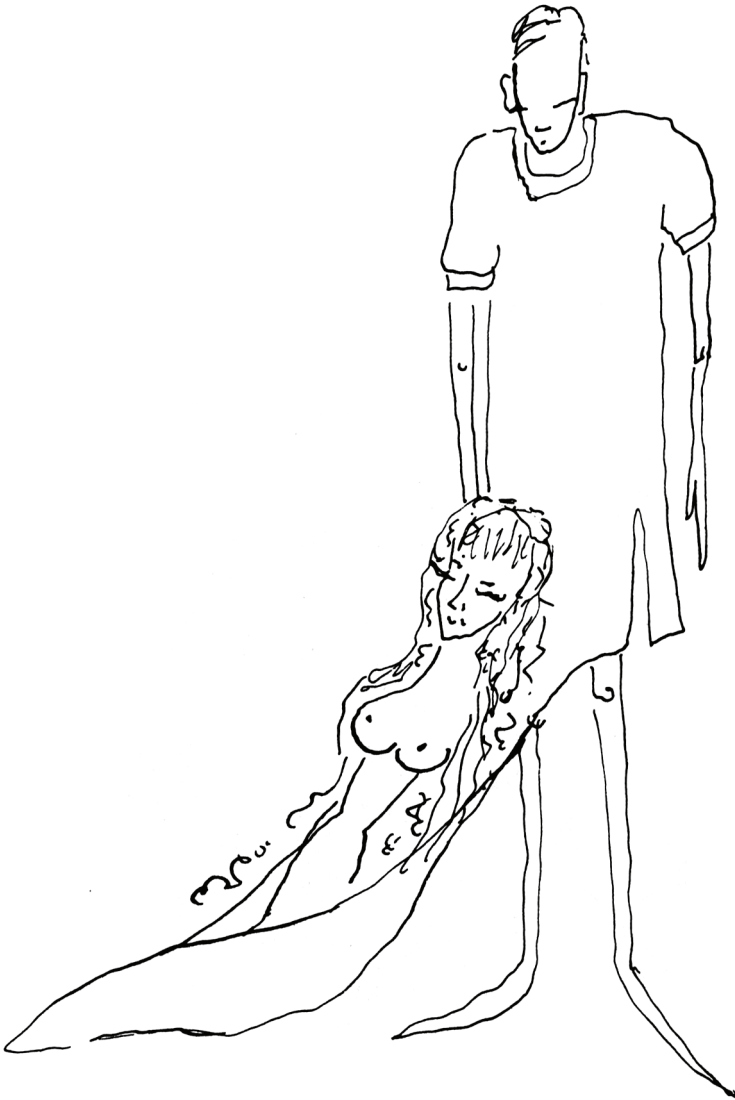
*Hij liejp zó verwaard ès 'nen haon mi stront tusse z'n teen.
(Hij liep zo verwaard als een haan met stront tussen zijn tenen.)*

Gezegd van iemand die heel verwaard en opschepperig (en onzeker) 'voortschrijdt'.

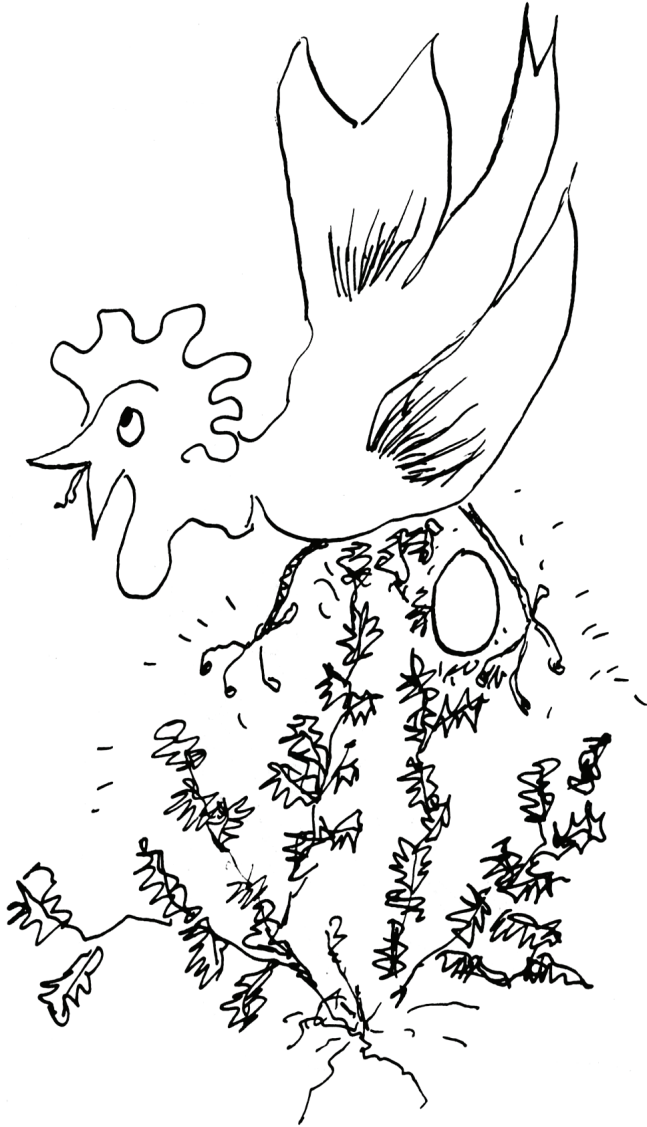
“’t Zal d'r heet worre,” zin de heks èn ze moes brande.
(“Het zal er heet worden,” zei de heks en ze moest branden.)

Dit wordt gezegd wanneer men voor ‘hete vuren’ (zware karweien) komt staan.
Ook bijv. bij een kaartspel dat men gaat verliezen.

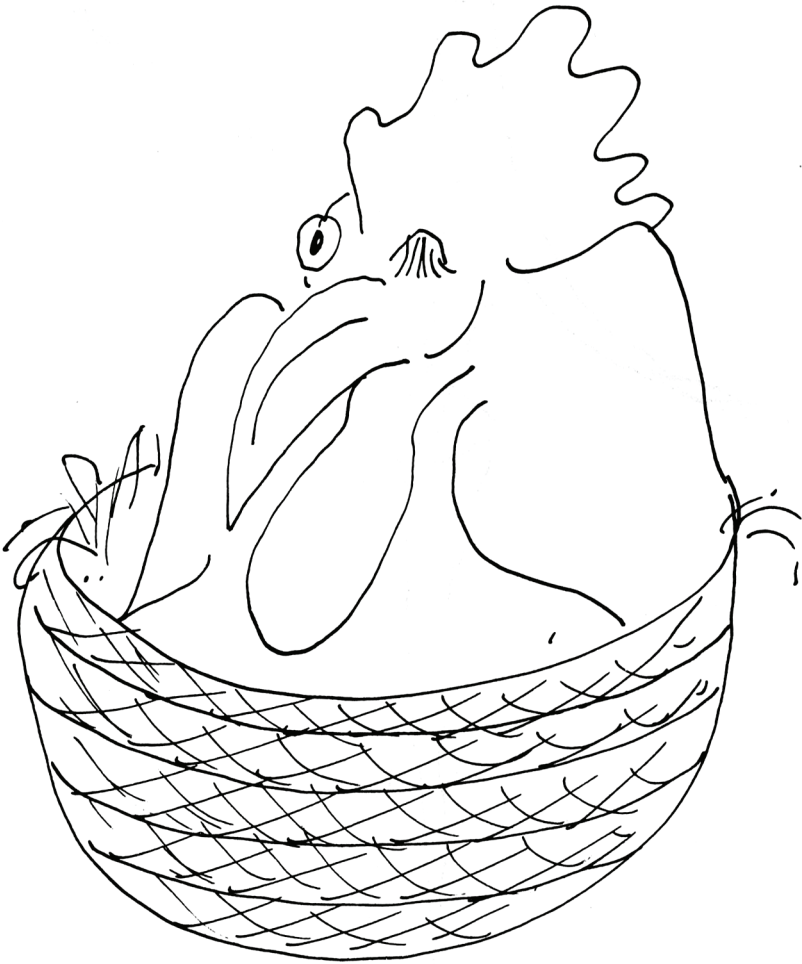
Laag de vrouw wir op oewen hemdslip dè ge zó laat zet?
(Lag je vrouw weer op je hemdslip dat je zo laat bent?)

Gezegd tegen iemand die weer eens ergens te laat komt.
Vooral gebruikt voor notoire laatkomers.

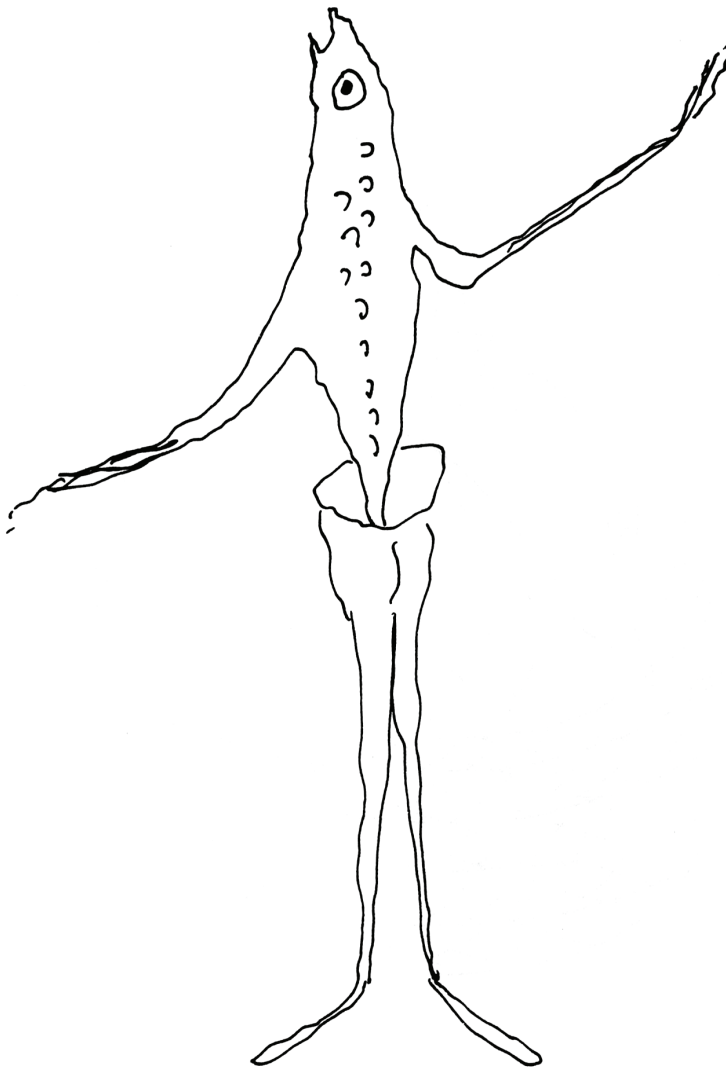
'n Slim hen li nog wèl 's in de nittele.
(Een slimme hen legt nog wel eens in de netelen.)

Van een slimme kip wordt niet verwacht dat ze haar eieren tussen de brandnetels legt.

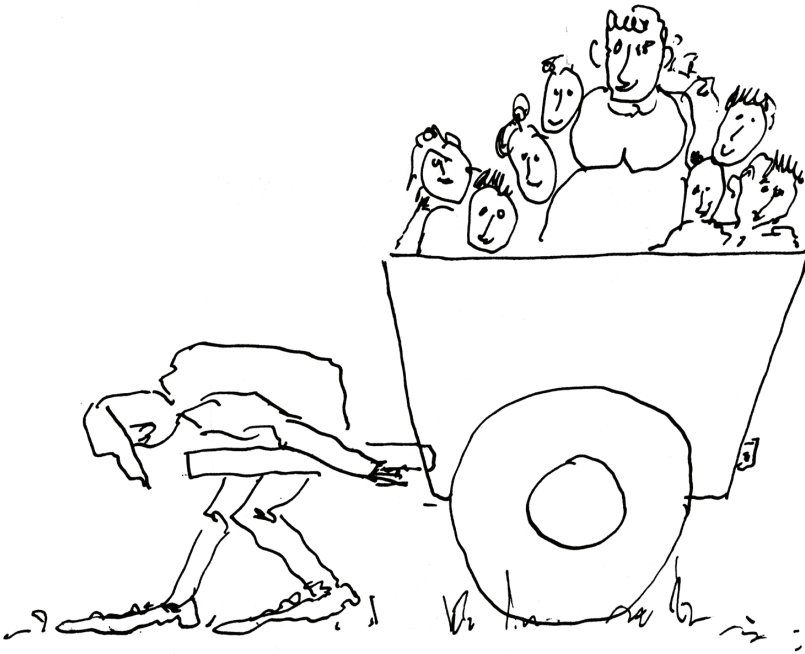
Nou weete we wor 't henneke te nest gi.
(Nu weten we waar het hennetje te nest gaat.)

Nu weten we de oplossing voor ons probleem.

*Wè is 't toch 'ne schraolen herring;
hij moet ùtkéijke dè-t-ie nie ùit z'n boks wèijt.
(Wat is het toch een schrale haring;
hij moet uitkijken dat hij niet uit zijn broek waait.)*

Gezegd van iemand die heel mager en min is.

Hij trekt 'n zwaor kaar.
(Hij trekt een zware kar.)

Hij heeft een moeilijk leven (omdat hij voor een groot gezin moet zorgen
of omdat hij met veel gezondheidsproblemen te kampen heeft).

Kakke gi vur bakke al is d'n ove nog zó heet.
(Kakken gaat voor bakken al is de oven nog zo heet.)

Als de natuur zijn beloop moet hebben, zijn er zaken die geen uitstel verdragen.

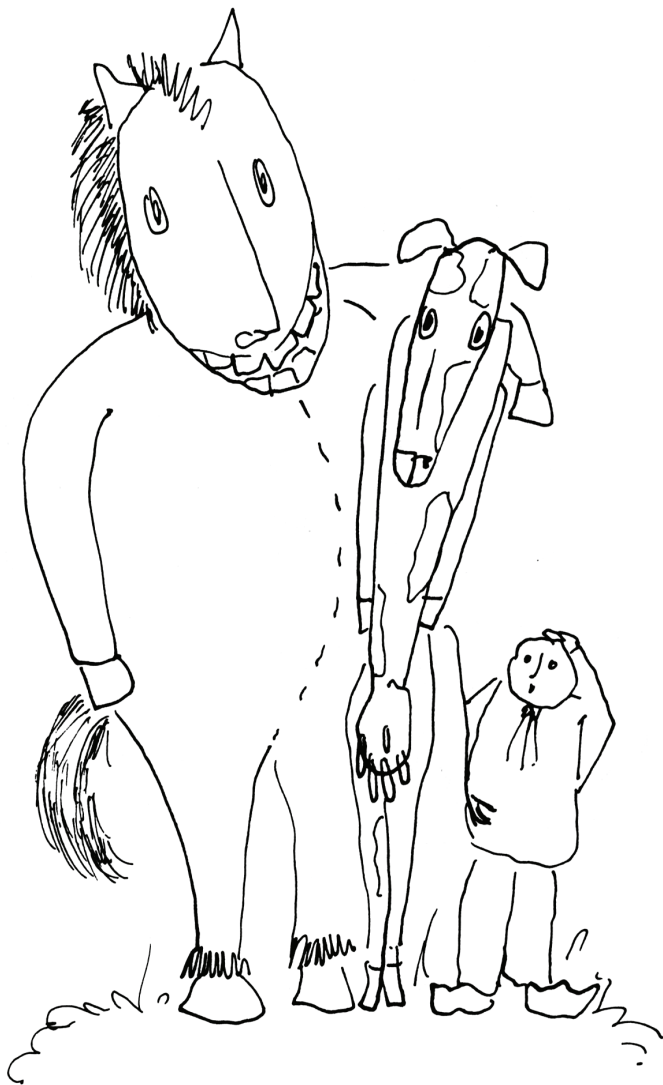
*“Ik moet m’n haor ’s gòn kèime,”
zin Klaos Klètskop èn ie viejt ’n washèndje.
 (“Ik moet mijn haar eens gaan kammen,”
zei Klaas Kletskep en hij pakte een washandje.)*

Een zeispreuk die soms gebruikt wordt bij het zien van onbegonnen werk.

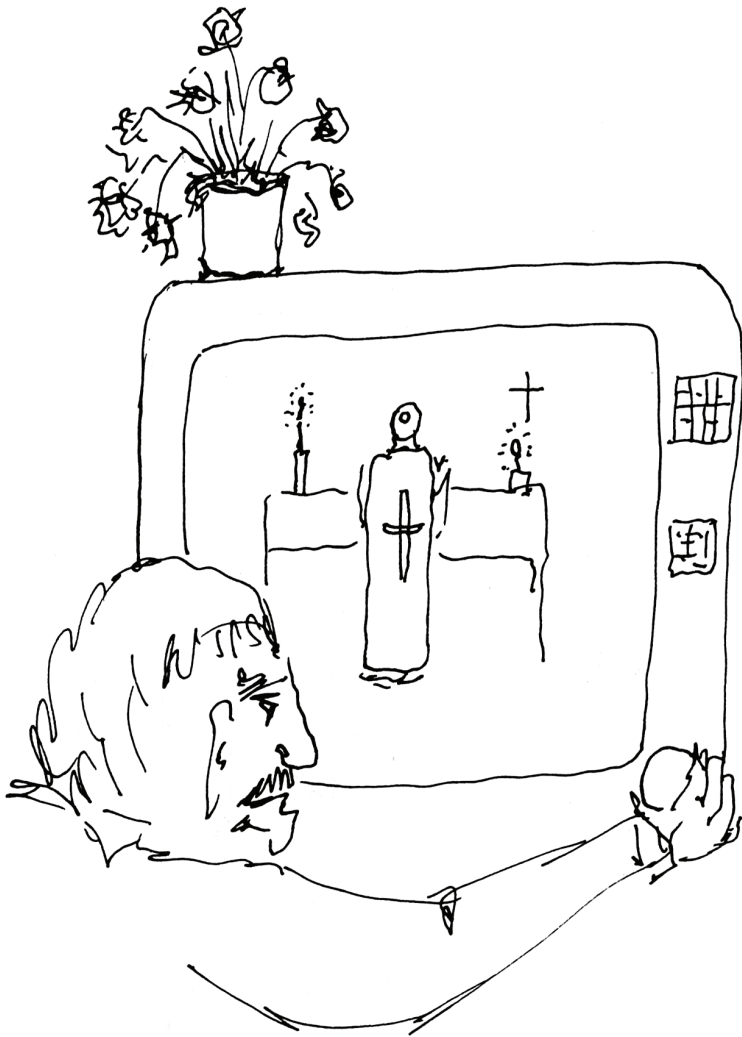
Ze hi 'n kleur ès 'nen bellefleur.
(Ze heeft een kleur als een bellefleur.)

Gezegd van een meisje of vrouw met blozend rode konen.
De bellefleur was een blozende bewaarappel voor de winterdagen.

*Mi mager koei èn 'n vèt pèrd is hil 't geboer gin donder wèrd.
(Met magere koeien en een vet paard is
heel het geboer geen donder waard.)*

Op een boerderij met goede verhoudingen was het paard (dat hard moest werken) niet vet. De koeien daarentegen moesten melk geven en niet mager zijn.

*“Zet af, zet af,” zin Hás Heb
èn ze begossen in de tilleviziemis mi de kollekte.
 (“Zet af, zet af,” zei Has Heb
en ze begonnen in de televisiemis met de collecte.)*

De zeispreuk illustreert de domheid en de gierigheid van de zegsman. De voornaam *Hás* heeft vaak een kwade reuk gekregen. (Zie ook *Houteren Hás*)

*Doe mar gin komplemente, want ès ge 'nen boer bestuut,
dan sneuw 't in z 'nen emmer.*
(Doe maar geen complimenten, want als je een boer bestuit,
dan sneeuwt het in zijn emmer.)

Het beeld is ontleend aan een melkende boer. Wanneer je die dan complimenten maakt, doet hij zo zijn best dat de melk zo in zijn emmer gaat schuimen dat het wel lijkt of er sneeuw op komt.

Proost! Moeiers kont is vaoiers troost.
(Proost! Moeders kont is vaders troost.)

Dit behoeft nauwelijks uitleg. In het dialect worden de dingen met hun naam genoemd. Naast *vaoier* wordt tegenwoordig ook *vòdder* gezegd.

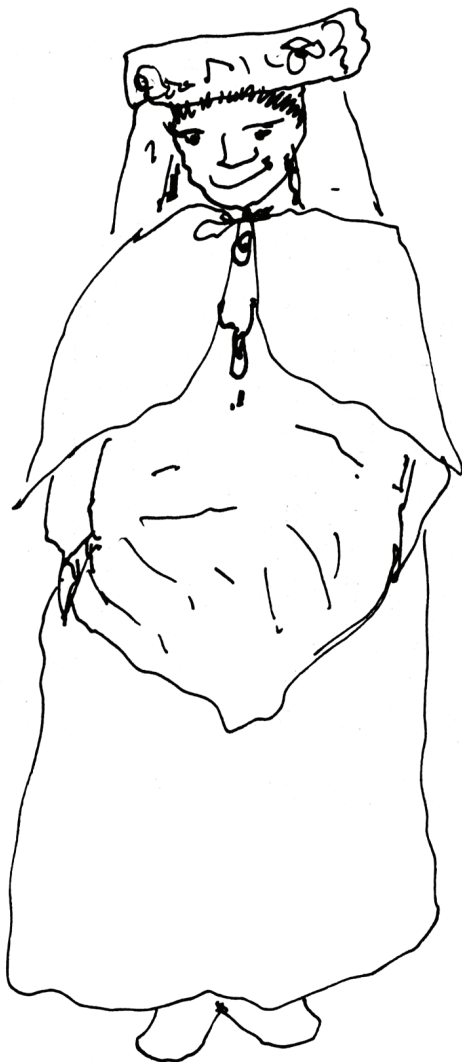
*“De kop moet de kont verkoope”,
zin Triejn èn ze liejt d’re schönste poffer mee ziejn.
 (“De kop moet de kont verkopen,”
zei Trien en ze liet daarbij haar mooiste poffer zien.)*

Het eerste deel van deze zepspreuk is een bekend gezegde.
Het betekent dat een aantrekkelijk gezicht belangrijk is op de huwelijksmarkt.
De poffer in het tweede deel is de verdwenen kanten pronkmuts uit de vroegere volks-
dracht van de Brabantse boerinnen. Aan zo’n poffer was de rijkdom vaak af te lezen.

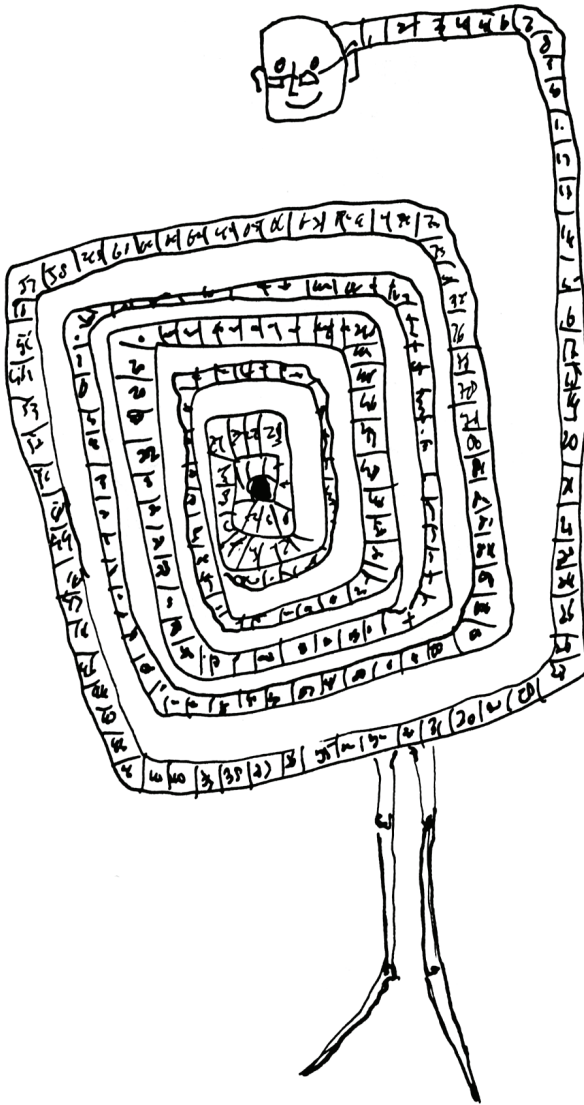
Ge kunt alt beeter 'n krèij vatte ès 'n kaauw.
(Je kunt altijd beter een kraai pakken dan een kou.)

In deze uitdrukking is gespeeld met de dubbele betekenis van *kaauw*: kou en kauw(-tje).

Ge dient mi de krommen èrm te gaon ès d'r 'ne klèine geborren is.
(Je behoort met 'de kromme arm te gaan'
wanneer er een kleintje geboren is.)

'De kromme arm' verwijst naar de opgenomen schort waarin het geschenk voor de kraamvisite zich bevond. Meestal was dat een krentenbrood, een fles brandewijn en iets voor het kindje. Men noemde dat ook wel '*mi de kromme slip gaon*'.

*“Daor of daor ’ntrent,” zin de landmeeter.
 (“Daar of daaromtrent,” zei de landmeter.)*

Deze grappige zeispreuk gebruikt men wanneer men iets niet exact kan aangeven. Van een landmeter wordt natuurlijk wel een precieze opgave verwacht.

*“Onze Lindert waar zó lui,” zin Stiejn Stom,
“hij traowde ’n weuw mi acht jong!”
“Onze Leendert was zo lui,” zei Stien Stom,
“hij trouwde een weduwe met acht kinderen!”*

Een zeispreek die wordt toegepast op zeer apathische figuren.

't Lof is langer ès de leste mis.
(Het lof is langer dan de laatste mis.)

Haar onderjurk is langer dan haar bovenkleding. In het katholieke geloof is de mis belangrijker en langer van duur dan de middagdienst, die het lof heet. Andere uitdrukkingen met dezelfde betekenis zijn *'Boekel kermis'*, *'Baokel kermis'*, *'Breugel kermis'*. Ook zegt men wel: *"de was kókt over"*.

*Mi Lichtmis is d'r gin wefke zó èrm
of ze makt d'r (struif-)pènneneke wèrm.
(Met Lichtmis is er geen vrouwtje zo arm
of ze maakt haar (struif-)pannetje warm.)*

Dit verwijst naar het oude gebruik om met Lichtmis
(evenals op vastenavond overigens) pannenkoeken te bakken.

De mins wikt, 't mins beschikt.
(De mens wikt, het mens beschikt.)

Wanneer het mannelijke woord 'mens' onzijdig wordt, verwijst het naar een vrouwelijk wezen. Bovenstaande spreuk werd overigens bedacht door de Brabantse filosoof Cornelis Verhoeven die daarmee natuurlijk varieerde op het adagium 'de mens wikt, God beschikt'.

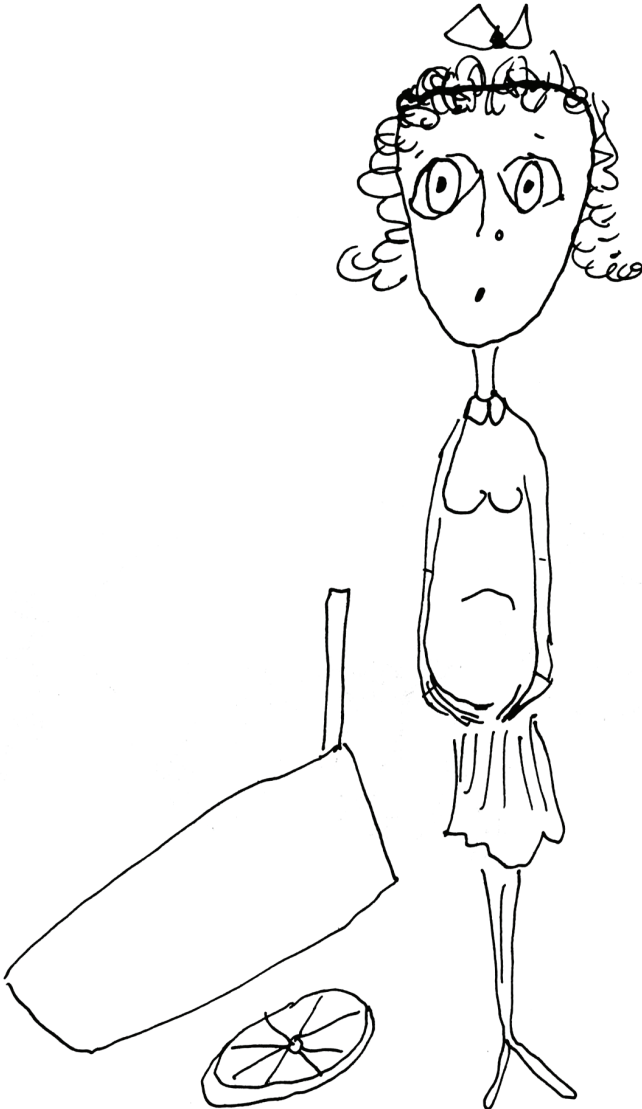
't Kan men niks schille wie de mallemeule drèijt, ès ik 'r mar in zit.
(Het kan mij niet schelen wie de mallemolen draait, als ik er maar in zit.)

Het maakt mij niet uit wie er verantwoordelijk is
voor het profijt als de spreker maar mee mag genieten.

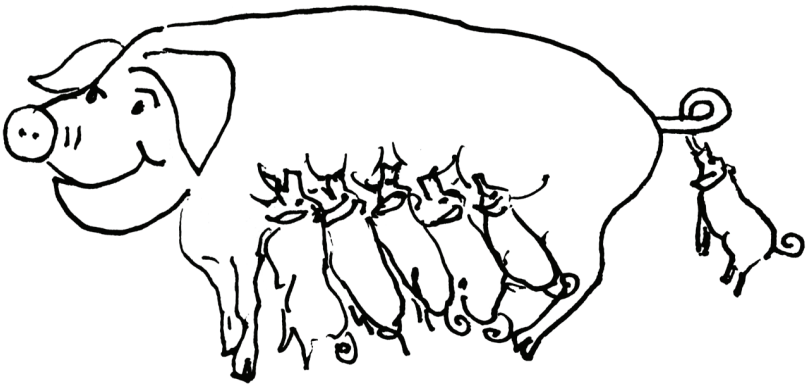
*'t Is 'n kaoi maus die mar een hùlleke hi.
(Het is een minne muis die maar één holletje heeft.)*

Je moet nooit voor één gat te vangen zijn.

Is d'r (wir) meleur òn 't karreke dè ge zó glaozig kekt?
(Is er (weer) 'malheur' aan het karretje dat je zo glazig kijkt?)

Dit wordt gezegd wanneer men vermoedt dat een vrouw in een pril stadium van verwachting is. (*Meleur* komt van het Franse woord *malheur* dat 'ongeluk' betekent.)

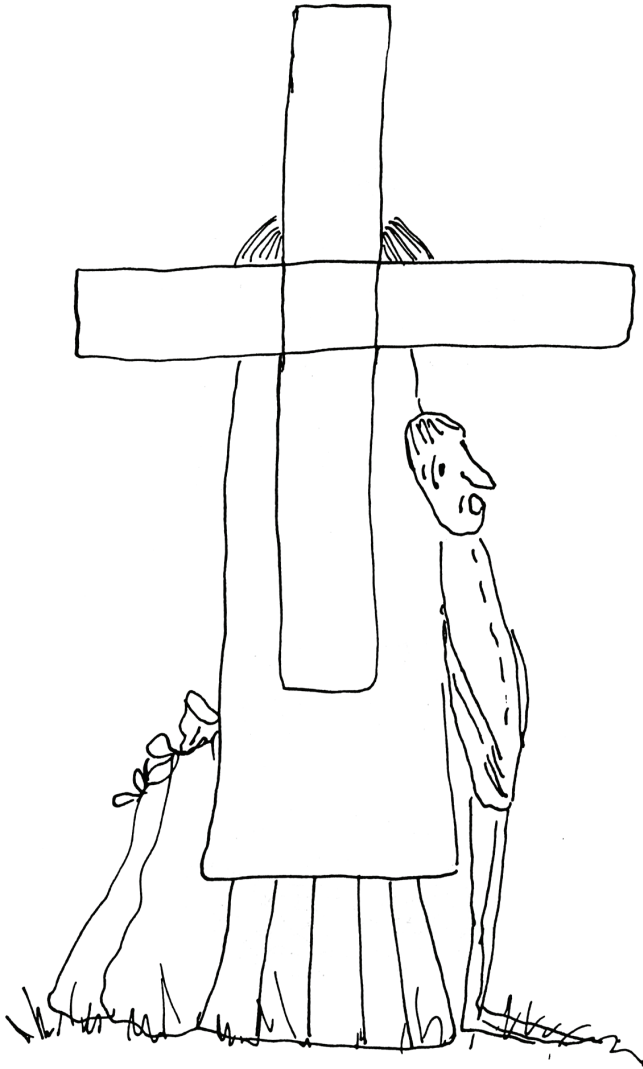
Wij hange hier alted òn de èfferste mèm.
(Wij hangen hier altijd aan de achterste ‘mem’.)

Wij worden altijd het slechtste bedeed. Het beeld is ontleend aan een zeug met een grote toom biggen. De kleinste ligt altijd aan de achterste en weinig moedermelk gevende tepel.

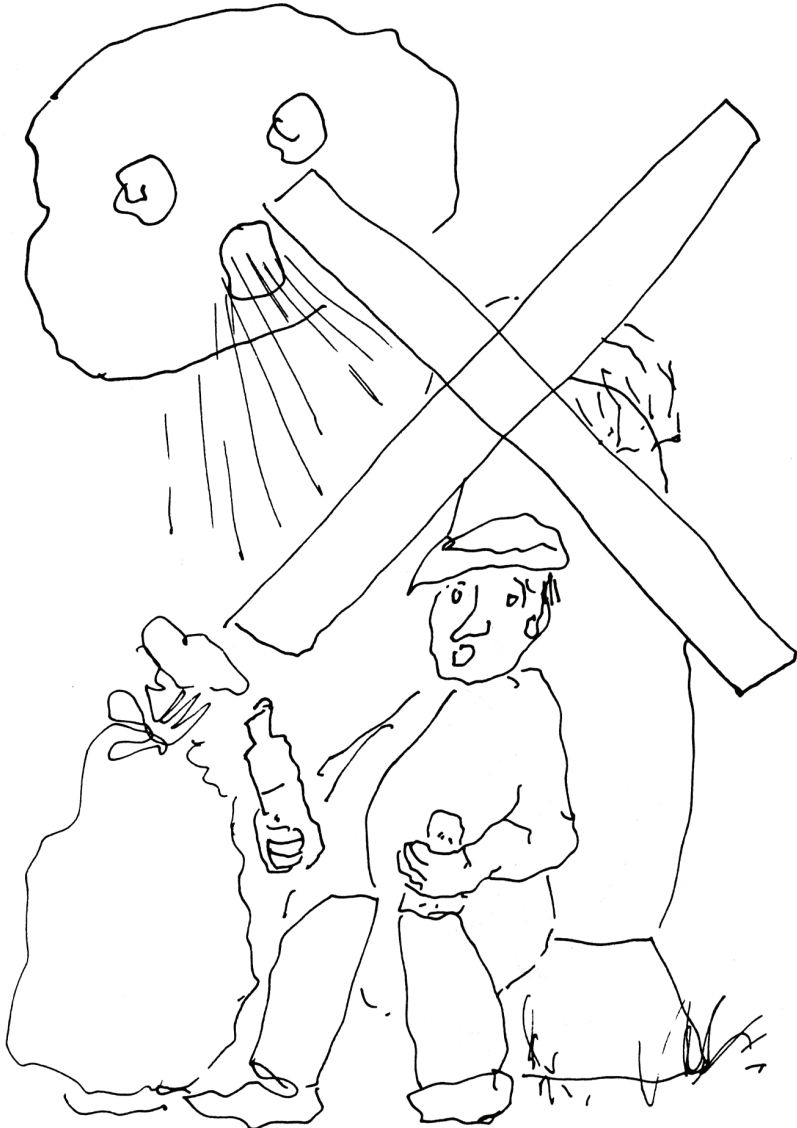
Ge mèlkt hum nie in 'n mèndje.
(Je melkt hem niet in een mandje.)

Je maakt hem niets wijs. Dit heeft mogelijk verband met de Griekse cynicus
Demonax van Cyprus die al in de tweede eeuw opmerkte:
“De een melkt de bok en de ander houdt er een zeef (mandje) onder.”

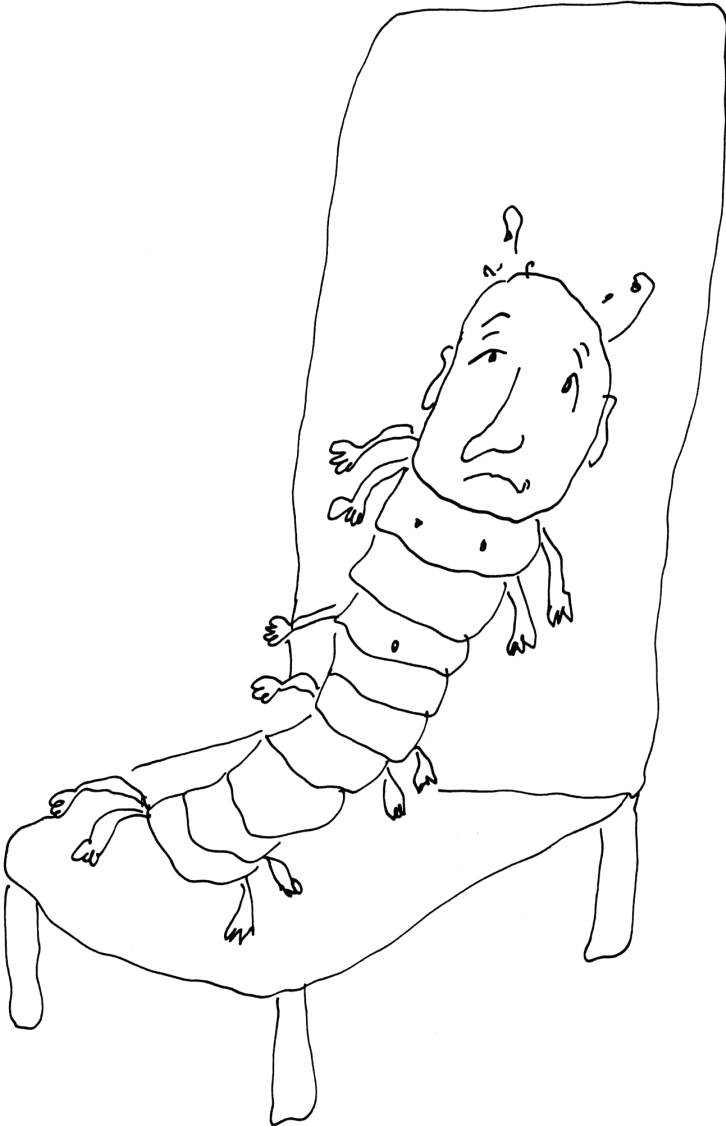
“Elk hùiske hi z’n krùiske,” zin de mùlder, “mar ik heb wèl ’t grótste.”
(“Elk huisje heeft zijn kruisje,” zei de molenaar,
“maar ik heb wel het grootste.”)

Niemand blijft voor leed gespaard.
De molenaar verwijst naar de wieken van zijn molenhuis.

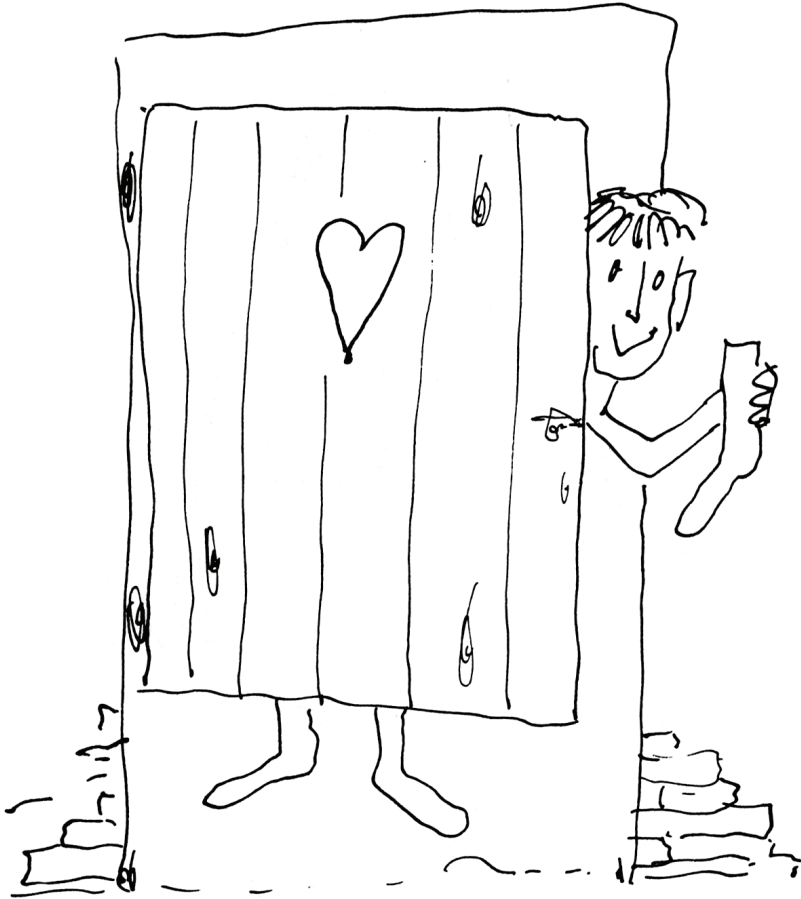
Ok 'ne mûlder kan van de wend alleen nie leeve.
(Ook een molenaar kan van de wind alleen niet leven.)

Een molenaar moet even zo goed zijn vak en materiaal kennen.

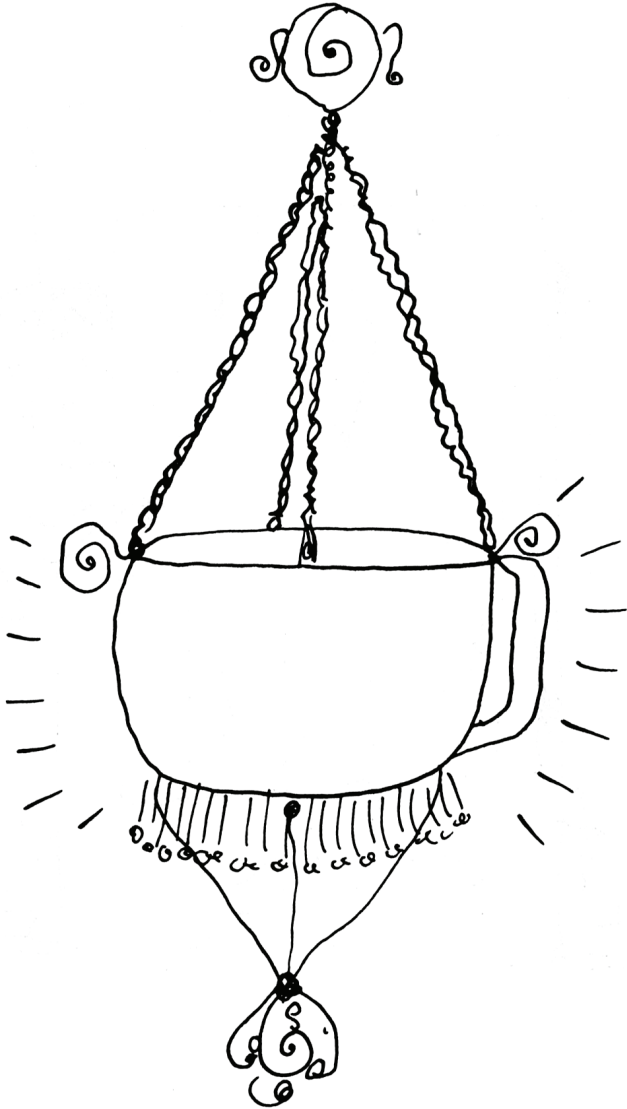
Ik zé zó muujg ès 'n maoi.
(Ik ben zo moe als een made.)

In deze spreuk speelt de alliteratie een grote rol. Men zegt ook “zó muujg ès 'nen hond”.

Ik zé sokke nummere... op nummer honderd.
(Ik ben sokken nummeren... op nummer honderd.)

Ik ben naar de wc. Eigenlijk is hier sprake van twee uitdrukkingen met dezelfde betekenis.

Dè's anderen óllie ès zèik in de lamp!
(Dat is andere olie dan zeik in de lamp!)

Dat is andere koek. (Dat is heel wat anders.)
Men zegt met dezelfde betekenis: "dè's anderen tintel ès tebak."

*“Orde moet ’r zen,” zin de mister en ie zaat in d’n bak.
 (“Orde moet er zijn,” zei de meester en hij zat in de bak.)*

In deze zeispreuk zit de humor in het tweede deel,
waar blijkt dat hijzelf in de gevangenis zit.

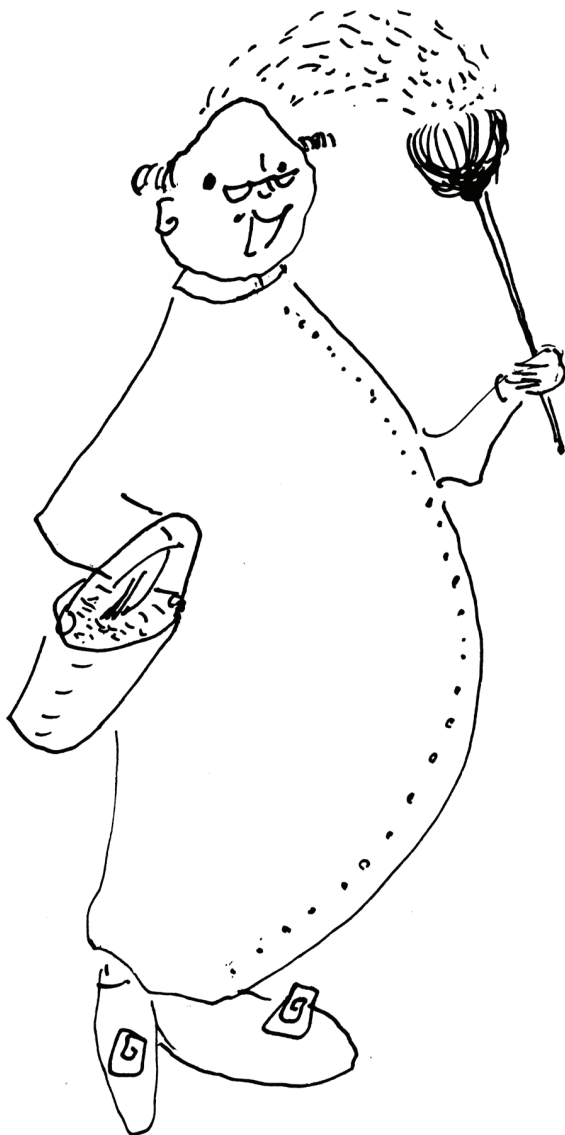
Gullie it de orre van m'ne kop.
(Jullie eten de oren van mijn hoofd.)

Gezegd door iemand die het voedsel nauwelijks aangesleept kan krijgen.

*Ès ge ouwer wordt, kregde vanalles behalve haor èn taand.
(Als je ouder wordt, krijg je vanalles behalve haren en tanden.)*

Een misnoedige maar ware constatering waarbij 'vanalles' vooral op kwalen slaat.

*'ne Goeie pestoor zeegent z'n èigen 't uurste.
(Een goede pastoor zegent zichzelf het eerste.)*

Iedereen denkt altijd het eerst aan zichzelf, ook al preekt hij de naastenliefde.

Ès 't reegent op de pestoor, dan drùp 't op de kùster.
(Als het regent op de pastoor, dan druip het op de koster.)

Wanneer de belangrijkste persoon in een bepaalde hiërarchie een tegenslag of een meevaller heeft, dan voelt de mindere man daar (in mindere mate) ook de gevolgen van.

*Ze hi d'r èigen al wir òn de punt van de toffel gestoote
(èn d'r lupt al zóveul klèinòzzie rond.)
(Ze heeft zich alweer aan de punt van de tafel gestoten
(en er loopt al zoveel klein grut rond.)*

Ze is weer zwanger en er zijn al zoveel nakomelingen.
Men zegt voor het eerste deel ook: "ze hi alwir onder de kaar geleege."

*Op ted de ruggestrang smeere kan noit ginne kaod.
(Op tijd de wervelkolom smeren kan nooit kwaad.)*

*“De ruggestrang smeere” is in gebruik voor ‘zich ontspannen’.
Het betekent hier pauzeren en “nen borrel vatte.”*

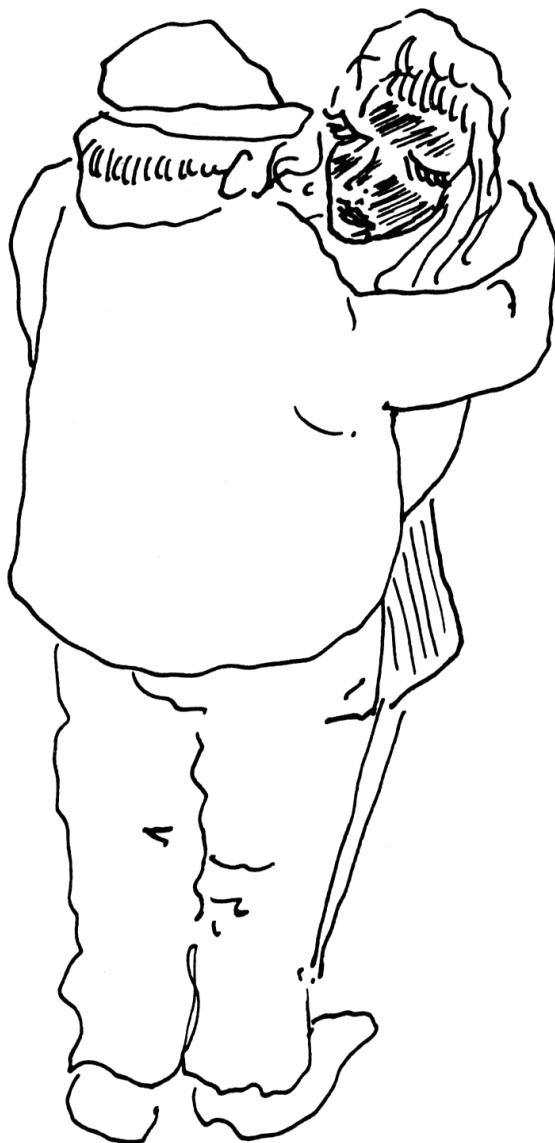
“Alle vracht licht,” zin de schipper èn ie goide z’n wijf in ’t wòtter.
(“Alle vracht licht,” zei de schipper en hij gooide zijn vrouw in het water.)

Een zepspreuk die gebruikt wordt in omstandigheden
waarin rigoureuze maatregelen genomen moeten worden.

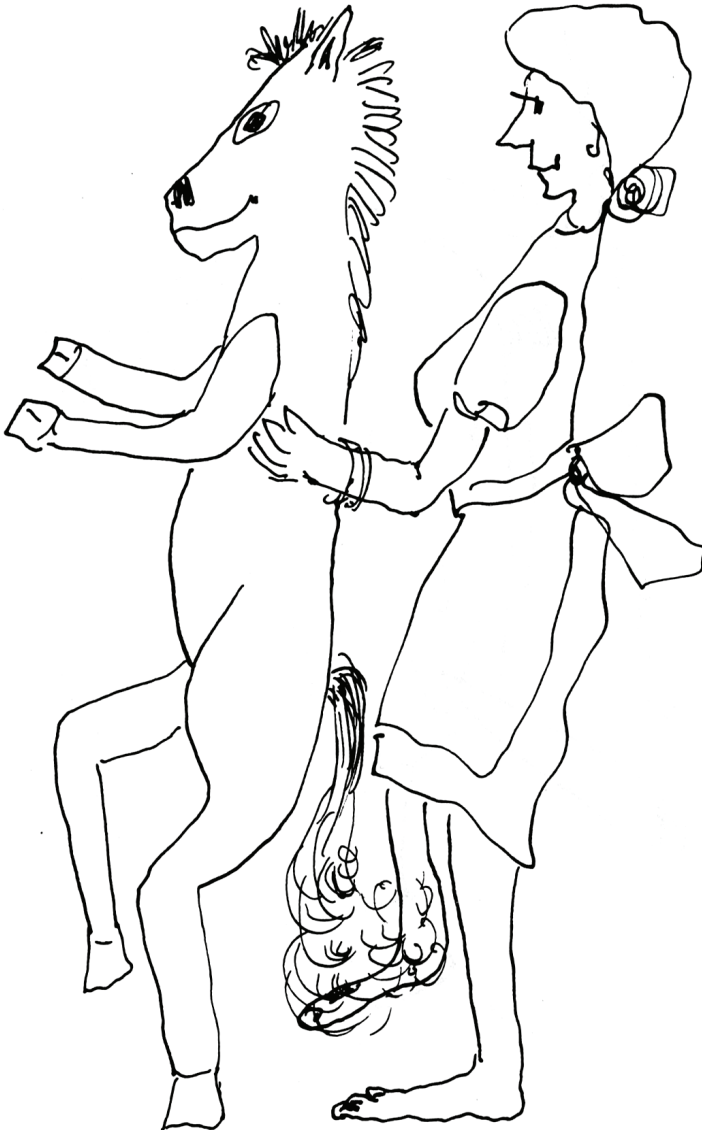
Simon èn Judas mi d'ren tweeje brenge de sneuw nor beneeje.
(Simon en Judas met hun tweeën brengen de sneeuw naar beneden.)

Een weerspreuk die betrekking heeft op 28 oktober,
een van de eerste dagen waarop het al kan sneeuwen.

Wie mi de smid gi vréije, moet 'ne zwarte snuijt verwaachte.
(Wie met de smid gaat vrijen, moet een zwarte snuit verwachten.)

Wie met pek omgaat, wordt er nu eenmaal mee besmet...

Smidspèird èn schoenmakerswéijs gòn mistenteds bèrrevoets.
(Smidsparden en schoenmakersvrouwen gaan meestal blootsvoets.)

Vaklieden hebben meestal geen tijd voor 'eigen volk'; de klant gaat altijd voor.

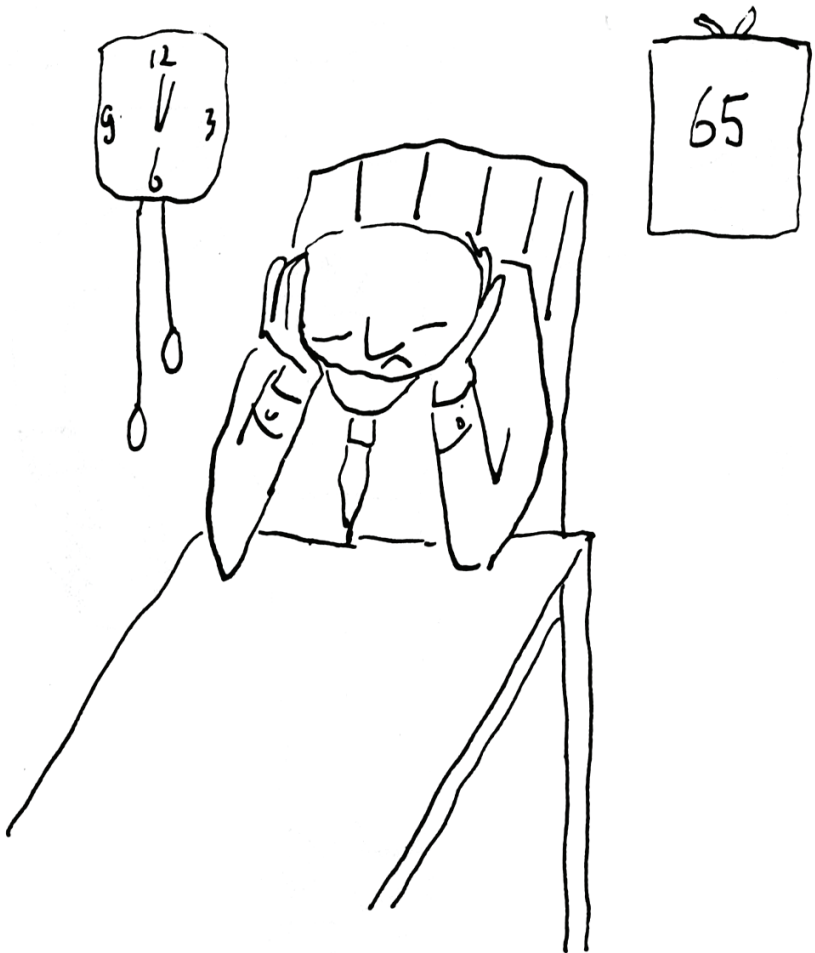
Hij stinkt nor de sneevel ès 'ne frater nor tebak.
(Hij stinkt naar de jenever als een frater naar tabak.)

Fraters (en bijna alle monniken) waren vanouds grootgebruikers van tabak.

Alle saldaote moete d'r eige kneup poetse.
(Alle soldaten moeten hun eigen knopen poetsen.)

Iedereen moet voor zichzelf zorgen.

Alle daag tèine de toffel is gin arighèid.
(Alle dagen achter de tafel is geen aardigheid.)

'*Tèine de toffel*' is net als 'achter de geraniums' een begrip dat verwijst naar oude en werkeloze mensen die geen invulling meer aan hun leven weten te geven.
'*Gin arighèid*' betekent hier 'geen plezier'.

*“Tijd is gèld,” zin d’n oober èn ie telde d’n datum bé de reekening.
 (“Tijd is gèld,” zei de ober en hij telde de datum bij de rekening.)*

Een zeispreuk waarin het eerste deel wel erg letterlijk genomen wordt.

*Ik ben goewd beschut, zin Uilespiejgel èn ie zaat aachter 'n grasspier.
(Ik ben goed beschut, zei Uilenspiegel en hij zat achter een grassprietje.)*

Een zeispreuk die gebruikelijk is bij het zien van onvoldoende voorzorgsmaatregelen.

*“Wè doede d’ròn, ès uierzalf nie hèlpt,” zin Triejn
èn ze poetste d’r taand mi gruune zeep.
 (“Wat doe je eraan, als uierzalf niet helpt,” zei Trien
en ze poetste haar tanden met groene zeep.)*

Een zeispreuk voor situaties waarin stommiteiten begaan worden.
Uierzalf werd overigens met succes voor allerlei kwalen ingezet.

*Hij heeget zó druk ès de bakstrùifpan op vastelaovend.
(Hij heeft het zo druk als de koekenpan op vastenavond.)*

Hij heeft het ontzettend druk. Vastenavond (carnavalsdinsdag) was vanouds 'strùiven-
dénzeg' (struivendinsdag), de Brabantse (spek-) pannenkoekendag bij uitstek.

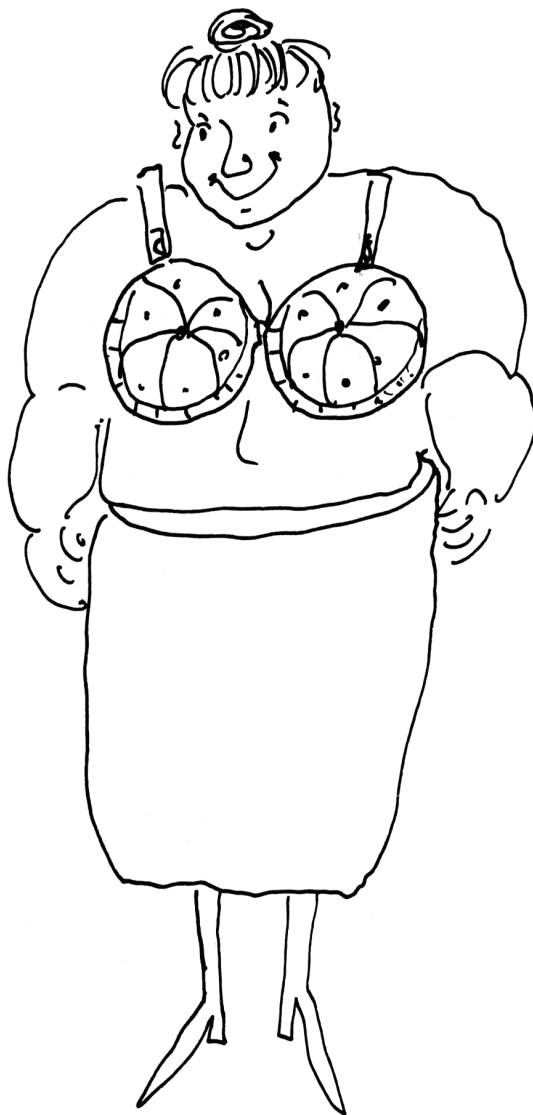
*Och snotneus, toen zaate gé nog bé ùlliej vòdder in z'ne verrekijkert.
(Och snotneus, toen zat jij nog bij jullie vader in zijn verrekijker.)*

Wat wil jij nu toch meepraten; jij was toen nog niet eens geboren!
Men zegt ook: "gé zaat nog in de rooie kól."

Veugelkes die te vruug zinge, zen vur de kat.
(Vogeltjes die te vroeg zingen, zijn voor de kat.)

Wie te gretig is, komt altijd bedrogen uit.

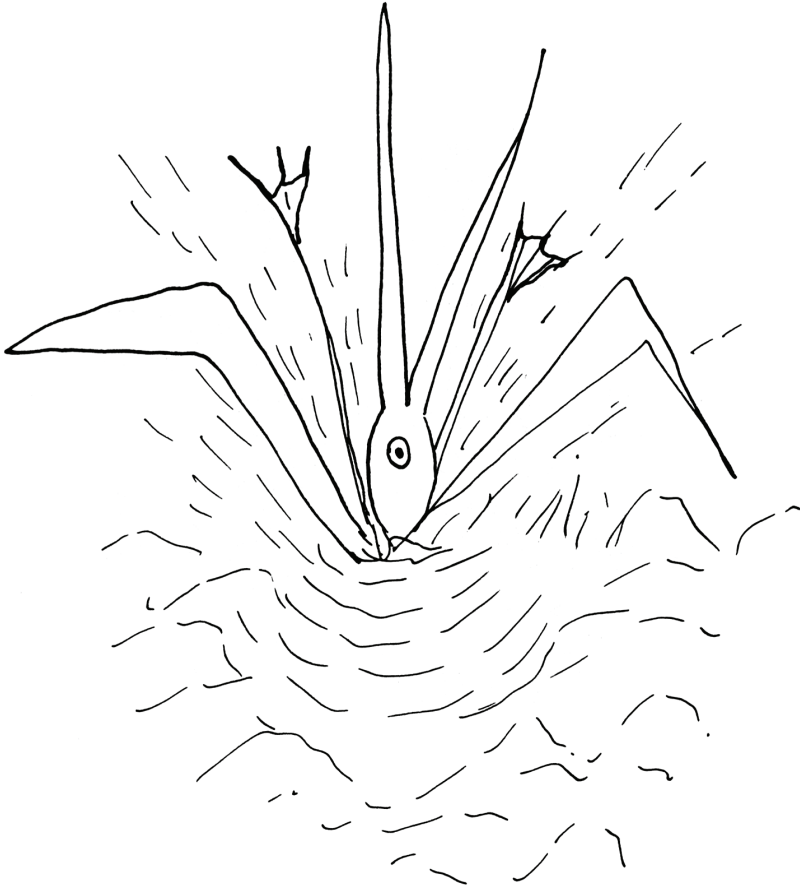
*“’t Vlis is zwak,” zin Bèrta Bùil èn ze droewg ’nen éijzeren beehaa.
 (“Het vlees is zwak,” zei Bertha Buil en ze droeg een ijzeren bh.)*

Zeispreuk die wel gebezigd wordt bij het zien
van grove maatregelen in benarde omstandigheden.

Lót vòdders mar krùie, die is toch krom.
(Laat vader maar kruien, die is toch krom.)

Gezegd wanneer kinderen te gemakzuchtig zijn en onwillig om mee te helpen. Men zegt in zo'n geval ook wel: "Beeter 'n aauw pèrd kepot ès 'n jong bedürve" en men bedoelt dan dat zwaar werk terecht bij de ouderen thuishoort.

“’t Is koi wòtter,” zin de rèiger en ie kos nie zwemme.
(“Het is slecht water,” zei de reiger en hij kon niet zwemmen.)

Zeispreuk waarbij de mislukking ten onrechte aan iets
of iemand wordt toegeschreven buiten de eigen schuld.

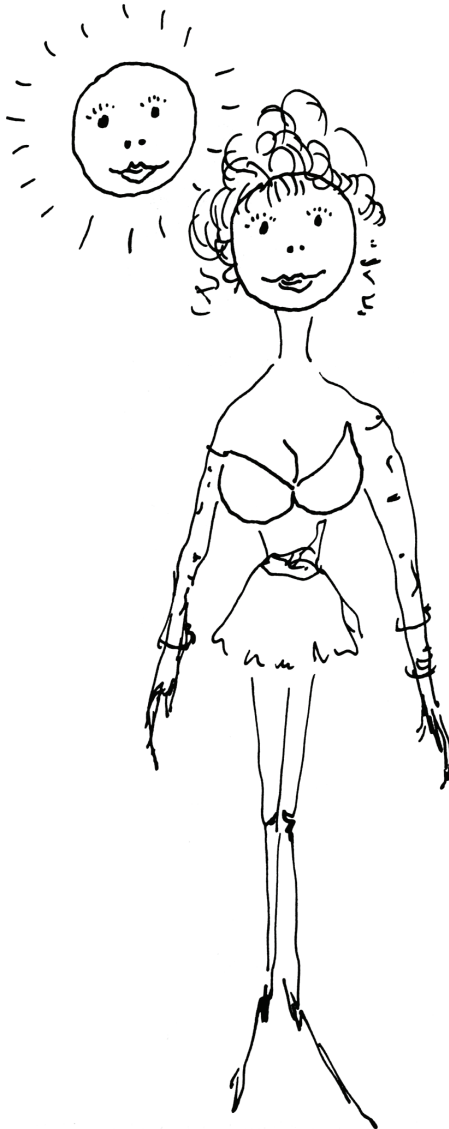
D'n dieje hi d'r zat; die krabbe ze nie bloot.
(Die heeft er genoeg; die krabben ze niet bloot.)

Die heeft geld genoeg en komt nooit iets tekort. Hij zit er dus warmpjes bij.
'Hij is zo warm toegedekt', dat men hem niet bloot kan krabben.

“Zèik op ’ne riek,” zin Siejn, “daor haauwde niks òn over.”
(“Zeik op een riek,” zei Sien, “daar hou je niets aan over.”)

Het eerste deel wordt gebruikt om onzinnige, vergeefse zaken aan te duiden.
Het wordt vaak gebruikt voor opschepperij en poespas

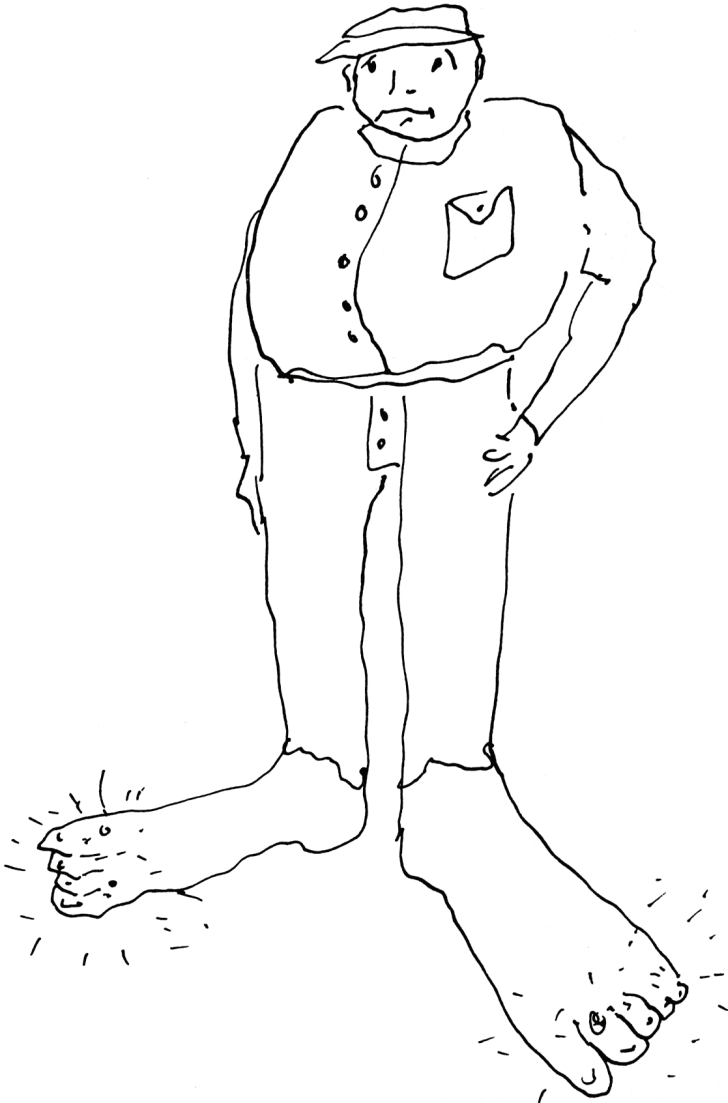
*Òn oew kleeer te ziejn, komde gé de zommer ònzegge.
(Aan je kleren te zien, kom jij de zomer aanzeggen.)*

Gezegd tegen iemand die 'lekker luchtig' gekleed gaat.

Te veul gelimmeneerd, te dik nor de zulder gekeeke...
(Te veel 'gelimoneerd', te vaak naar de zolder gekeken...)

Gezegd van iemand die te diep in het glaasje heeft gekeken. 'Limmeneere' is volgens de geleerden afkomstig van Frans *illuminer* dat met feestverlichting en feest vieren te maken zou hebben. Wij dachten altijd simpelweg aan 'limmenade'. 'Nor de zulder kéijke' moet men in verband brengen met 'achterover gooien'. Daarbij worden de ogen naar de zolder gericht.

*Daor stòdde dan mi oew zweetvoewte èn ge zet bedankt.
(Daar sta je dan met je zweetvoeten en je bent bedankt.)*

Daar sta je dan machteloos te kijk na al je moeite. Naast 'mi oew zweetvoewte wordt gezegd: 'me' oew zweetvoewte...'

Eerder verschenen boeken van Cor Swanenberg:

- 1977 Vrind.
- 1978 Van hemels licht en hellevuur.
- 1979 Krèk wè'k wó.
- 1981 Van oorlog, overvloed en onvrede.
- 1982 Boerrejonges krintemik.
- 1982 Dur de bank hene.
- 1982 Laacht 's lekker.
- 1983 Het land van de leeuwerik.
- 1984 Het teken van de grutto.
- 1984 En we laache vort...
- 1986 Wiej wè bewaort...
- 1987 De Brabantse koffietafel.(Met Nelleke de Laat)
- 1987 Diej he' wè...
- 1988 Zin 't wefke...
- 1988 Van Hemels Licht Herzien.
- 1989 Beroepen op z'n Brabants.*
- 1990 Een boeketje Shakespeare.(Met Nelleke de Laat)
- 1990 De Spiegel van Dree de Kapper.
- 1990 Jikkés merante!
- 1991 En ze waar al 80 jaor maagd...
- 1991 Goeien aard.
- 1991 Wèsse dinne, wèsse doen.
- 1991 Heddet al geheurd?
- 1991 De blankboom.
- 1992 Brabant is another cup of coffee.(Met Anré Riether)*
- 1992 Dree Drie.
- 1992 Daor stòdde me' oew zweetvoewte.
- 1993 Brabo de Lampesnuter.*
- 1993 Z'is wèl 'n zonde wèrd...
- 1993 We blijven lachen.
- 1994 Vlinders bij de vlam.

- 1994** Zin 't wefke en ze waar al 80 jaor maagd. (Samengevoegde heruitgave)*
- 1995** 't Brabants ketierke.*
- 1996** Brabantse Blomme.
- 1996** Eige grèij. (Met Jos Swanenberg)*
- 1997** Zo de dingen gingen.*
- 1997** Brabantse Kèrst.*
- 1998** Brabantse Beestjes (Met Jos Swanenberg)*
- 1998** Oei oei. Brabantse humor.*
- 1999** Vlinders bij de Vlam (herziene heruitgave)*
- 1998** Shakespeare in vier. (Met Nelleke de Laet)*
- 2000** Vergee:te grèij. (Met Jos Swanenberg)*
- 2000** De Brabantse Koffietafel (Met Nelleke de Laet. Uitgebreide, herziene uitgave.)*
- 2001** Lachen over de dood.*
- 2002** Het beste van Klaas van Bètte.*
- 2002** Oost-Brabants (Met Jos Swanenberg)
- 2002** Lachen om het leven.*
- 2003** De beeter helft van Klaas van Bètte.*
- 2003** Oost-Brabantse Streekwoorden.*
- 2003** Wiej wè bewaort diej he' wè. (Samengevoegde herziene uitgave)*
- 2003** Waarom Hertog Jan moet blijven varen.(met cd) *
- 2003** Beog Neere Burkina. Een reis door Burkina Faso. (Met Henk Janssen)
- 2004** West-Brabantse Streekwoorden. (Met Michel de Koning)*
- 2005** Tien èn Ant, Klaas èn Bèt èn aander schón volk.*
- 2005** Tussen vroeger en vandaag... *
- 2005** Dividivi en stampot. Taalkundige beschouwingen.*
- 2005** Jikkès Merante! Sprokkelen in Brabantse Spreuken. (Herziene heruitgave)*
- 2006** Mi de muziek mee. Bloemlezing dertig jaar dialectdichtwerk met cd).*
- 2006** Ze is wèl 'n zonde wèrd. (Heruitgave)*

- 2006** Daor hedde hum wer.*
2006 Brabants kèrstbuukske.*
2007 Op goei gevuul. (Met Jos Swanenberg)*
2008 Bij wijze van Spreuken. (Met Jos Swanenberg)*
2009 Nou houdoe dan.*
2009 't Hoef hier nie gèkker te worre. (deel 5 in de reeks van Klaas van Bètte)*
2010 Daor stòdde mi oew zweetvoewte. (Herziene heruitgave)*
2010 Even geleden. (Trilogie in heruitgave)*

* nog verkrijgbaar